

číslo 18 | srpen 2012

Ekoton

Bulletin EVVO Královéhradeckého kraje

DÁNSKO - ZEMĚ BLÍZKÁ, NEZNÁMÁ A POUČNÁ

SOUTĚŽ: VYHRAJTE ATLAS KRKONOŠSKÉ FAUNY!

BLÍŽ K PŘÍRODĚ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

SLOW FOOD ANEB JÍDLO Z BLÍZKA

CO SE UDÁLO

Jak to vidí veverka aneb S dětmi venku za každého počasí...	4
Školní rok na domovech mládeže	6
Grant pomůže Josefovským loukám	7
Prestižní cena Mosty 2011 v Krkonoších	7

FAKTA

Miss louka	8
Slepýš křehký – plaz roku 2012	9
Mapování avifauny a motýlů Krkonoš začalo	10
Slow Food aneb Jídlo z blíзка	11

V KRÁTKOSTI

Den lidových tradic na Akademii Mercurii v Náchodě	12
Nový projekt střediska SEVER vzdělává úředníky	12
Průvodci v Krkonošském národním parku	12
Na zelenou – Ve Dvoře Králové nad Labem bezpečně do školy i ze školy	12
Lípa v Mokřém reprezentuje Královéhradecký kraj	13

INSPIRACE Z KRAJE

Broumovsko reprezentují výrobky se značkou regionální produkt	14
Blíž k přírodě v mateřské škole	14
Regionální učebnice	15
Globální výchova s lokálním rozměrem	16
Revitalizace klášterní zahrady ve Vrchlabí	17

ZE STŘEDISEK EVVO

Den Země 2012 v Hradci Králové	18
Ekocentrum DOTEK má za sebou již jeden rok rekonstrukce	19
Aktuální dění v Krňovicích	20
Se SEVERem na klimatickou konferenci OSN v Kataru	21
Evaluace pobytového programu na SEVERU	21
Zahrada jako místo pro přírodu	22
Ovčácké slavnosti v Babiččině údolí	23

POMOCNÍK EVVO

Osobnosti ekovýchovy	24
Úvod do ekologie a ochrany životního prostředí	24
Ptáci Českého ráje	24
Města pro lidi	24
Atlas Krkonošské fauny	25
Web pro praktickou ochranu přírody spuštěn	25
Nové pomůcky pro školy	26
Energetické trojice	26
Kalendář akcí	27
Soutěž: Vyhrajte Atlas krkonošské fauny!	37

POSTŘEHY ODJINUD

Dánsko – země blízká, neznámá a poučná	38
--	----

ENERGIE JE PŘÍLEŽITOST, KTERÁ MĚNÍ ŽIVOT, EKONOMIKU, I NAŠI PLANETU

Rok 2012 byl Organizací spojených národů vyhlášen **Mezinárodním rokem udržitelné energie pro všechny**. Cílem je re-alizovat opatření na místní, regionální, národní i celosvětové úrovni, která zajistí všeobecný přístup k energii, zvýší energetickou účinnost a zdvojnásobí podíl využití obnovitelných zdrojů do roku 2030.

ENERGIE JE PŘÍLEŽITOST...

Od toho, jak přistupujeme k energii, se odvozuje sociální, ekonomický a konec konců i duchovní rozvoj. Energie má zásadní vliv na vývoj společnosti, zdraví, vzdělávání, klimatickou změnu i lidskou komunikaci. Přesto, anebo právě proto, využívají vyspělé společnosti energii ve srovnání se zbytkem světa v nadměrném množství. Téměř jedna pětina lidí na celém světě ale nemá přístup k moderním energetickým službám. Tři miliardy lidí – dvakrát tolik – spoléhají při každodenních činnostech na dřevo, uhlí, živočišný odpad nebo dřevěné uhlí.

...KTERÁ MĚNÍ ŽIVOT

Ve školách a střediscích ekologické výchovy učíme děti, jak s energií šetřit – od zásadních opatření, jako je např. zateplení budovy, až po úspory energie při každodenních činnostech. Cílem je osvojit si návyky ke snižování spotřeby. Málokdo si ale uvědomí, že miliony rodin nemají žádný přístup k elektřině. Nemohou osvětlit domov, školu či nemocnici. To je pro mnoho komunit cesta, jak se dostat ven z největší chudoby a směřovat na další stupeň pomyslné pyramidy potřeb. Ale co má být na jejím vrcholku?

Elektřina umožňuje studovat po setmění, čerpat vodu pro plodiny a zajistit trvanlivost léků, které je třeba uchovávat v chladu. Moderní paliva pro vaření a ohřívání zbavují ženy časově náročné dřiny a nebezpečí na dlouhých cestách pro vodu a dřevo. Výměna zastaralých sporáků a otevřeného ohně za moderní energetické služby by zachránila životy statisícům dětí, které každoročně zemrou na následky vdechování zplodin otevřeného ohně v místnosti.

...EKONOMIKU

Cena elektrické energie je nejnižší ve vyspělých státech, které mají nejvyšší průměrnou spotřebu na obyvatele. V České republice se pohybuje kolem 4,65 korun za kilowatthodinu, ve Spojených státech amerických je poloviční. Řada nerostných surovin se přitom těží v rozvojových zemích, které však mají ze svého bohatství jen zlomek prospěchu. Celosvětovou spotřebu ovlivňuje především cena. Je-li nižší, spotřeba stoupá. Při snížení odběru elektrických spotřebičů naopak nedochází k celkové úspoře, protože řada lidí vymění jednu obyčejnou žárovku za několik úsporných. Tento paradox vyslovil již v polovině 19. století anglický ekonom William Jevons. Efektivnější parní stroje tehdy vedly k rychlému rozvoji železniční dopravy. Tím došlo k vyšší spotřebě uhlí, přestože se spotřeba jednotlivých lokomotiv snižovala.

...I NAŠI PLANETU

Jevonsovův paradox několikrát potvrdili světoví ekonomové. Větší efektivita snižuje náklady, díky nimž roste ekonomika a zvyšuje se poptávka a následně spotřeba. Ani hlavní cíle *Mezinárodního roku udržitelné energie pro všechny* se tomuto zákonu nevyhnou. Podle Jevonsova paradoxu lze usuzovat, že *spotřeba nově zavedené elektřiny v rozvojových zemích bude pravděpodobně vyšší než její úspory ve vyspělém světě*. Řešením by bylo snížení spotřeby o hodnotu stejnou, nebo vyšší k množství energie v nově elektrizovaných lokalitách.

Podají se nám to?

Mgr. Bc. Tereza Hejtmánková, SEVER
terez.hejtmankova@ekologickavychova.cz

Více informací na: <http://www.sustainableenergyforall.org/>

JAK TO VIDÍ VEVERKY aneb S DĚTMI VENKU ZA KAŽDÉHO POČASÍ...

Lesní mateřská škola je založena na myšlence „S dětmi venku za každého počasí bez zdí a plotů“. Pravidelný pobyt v přírodě může dětem dát plnohodnotnou přípravu do života, děti i pedagogové čerpají nekonečnou inspiraci z přírody, která je každý den nová. Dobrodružství poznávání světa začíná... Myšlenka lesních mateřských škol je známá ze skandinávských zemí, v posledních pěti letech se lesní mateřské školky začaly objevovat i v České republice. Na Hradecku funguje od září 2011 dětský lesní klub U Tří veverek. Zakladatelku klubu Martinu Cibulkovou vyzpovídala redakce Ekotonu po prvním roce jeho činnosti.

Proč jste se rozhodli založit lesní školku?

Impulsem pro založení klubu byl fakt, že se dcerka nedostala do klasické školky a mě v tu dobu oslovovala filozofie lesních mateřských školek. Nejdříve jsem pátrala, zda taková školka funguje v blízkosti Hradce Králové, když jsem zjistila, že ne, postupně ve mně dozrálo rozhodnutí lesní mateřskou školku založit. Oslovovala jsem rodiče, a díky zázemí, které nám poskytli skauti v klubovně skautského

střediska svatého Jiří na Novém Hradci Králové, jsme v září 2011 zahajovali provoz. Školka – či chcete-li, dětský lesní klub – se dětmi plnila v průběhu roku, postupně jsme získávali důvěru rodičů.

Jak je velká skupinka dětí ve školce a kolik má školka pedagogů?

Ve skupince naší lesní školky je maximálně 15 dětí od 3 do 6 let a skupinku mají na starosti vždy 2 pedagogové,

kterým mohou pomáhat ještě další dobrovolníci.

Kdo je provozovatelem dětského lesního klubu?

Provozovatelem dětského lesního klubu U tří veverek je občanské sdružení Všemi vjemy, které vzniklo v roce 2010. Sdružení je členem Asociace lesních mateřských škol, která sdružuje iniciativy inspirované jejich ideou, podporuje sdílení zkušeností o fungování

a programu lesních mateřských škol/klubů a připravuje podklady pro legislativní změny, jejichž cílem je uznání lesních mateřských škol jako plnohodnotné alternativy ke klasické mateřské škole.

Potýkali jste se při založení školky s „úředním šimlem“?

K založení lesní školky není třeba žádného speciálního povolení, všichni rodiče jsou členy občanského sdružení a s každým je sepsána smlouva, kde je definováno, za jakých podmínek školka funguje. Lesní mateřská škola nemůže být v současné době zařazena do rejstříku škol a pohybuje se tedy v legislativním vakuu neziskové činnosti. Proto zatím v České republice nenalezáme lesní mateřskou školu, ale „dětský klub“. V takovém případě nejsou státní orgány (např. krajské hygienické stanice) ze zákona povinné tyto subjekty dozorovat. Zároveň to však také znamená, že lesní školky aktuálně nemohou být finančně dotovány státem, jako je tomu u mateřských škol registrovaných u ministerstva školství.

Z čeho je tedy provoz lesních školek financován?

Obecně je provoz lesních školek hrazen z příspěvků rodičů, z darů sponzorů a z grantů. V naší lesní školce stojí docházka na 5 dní v týdnu 4500 Kč za měsíc, můžete si také vybrat variantu od pondělí do středy za 3500 Kč nebo dvoudenní variantu, čtvrtek a pátek za 2500 Kč.

Čím je vaše lesní školka inspirována?

Při naší činnosti se inspirováme alternativními pedagogickými směry, a to hlavně hnutím lesních mateřských škol, konceptem Respektovat a být respektován a waldorfskou pedagogikou. Důležitý je pro nás také ekologický rozměr a provoz klubu.

Jaké vybavení musí mít dítě, pokud nastupuje do lesní školky?

Mezi základní vybavení patří spacák a karimatka na odpočinek, dobré boty, batoh, který si každý nese do lesa. Do deštivého počasí je velice dobré pogumované oblečení, které může být pro větší zimu i zateplené. Pro zimní období jsou důležité kvalitní nepromokavé rukavice.

Jak vypadá den v lesní školce?

Školka funguje od pondělí do pátku od 8 do 16 hodin. Ráno se děti scházejí od 8 do 9 hodin. V 9 hodin začíná den ranním kruhem, přivítáním se skřítkem

Celestýnkem, pak následuje povídání o tom, co se bude ten den dít a každodenní rozprávění se skřítkem o přáních a očekáváních dne. Následně děti svačí a odcházejí do lesa, kde zůstávají do oběda. Na oběd se vrací do klubovny, obědy nám vozí firma Bazalka. Příští rok bychom s dětmi chtěli zkusit jednou týdně vařit sami. Po obědě děti odpočívají ve vlastních spacácích na karimatkách. Každý den od 14 do 16 hodin probíhají odpolední dílničky, které jsou zaměřené na pohybové aktivity, jógu, výtvarné činnosti a zpívanky.

Probíhá program lesní školky pouze v lese?

Program školky probíhá i mimo les, s dětmi navštěvujeme různé kulturní akce, jezdíme na exkurze, chodíme do divadla apod. Jsem ale zastáncí toho názoru, že pobyt v přírodě není v lesní školce třeba nějak vyvažovat, vždyť děti tráví hodně času „v civilizaci“ se svými rodiči.

Mění se program lesní školky během roku?

Rytmus „školního“ roku přirozeně vychází z dění a koloběhu v přírodě. V pedagogickém programu proto navazujeme na lidové tradice spojené s děním a proměnami v přírodě. Těž začleňujeme tematické celky vycházející z environmentální výchovy a Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Každý měsíc tedy děti prožijí tematicky sestavený celek z her, písniček, říkadel, pohybových aktivit, tvoření a aktivit zaměřených na poznání.

A co když v zimě do lesa nemůžete...

Denní režim v zimě je podobný jako v ostatních ročních obdobích. Při vel-

kých mrazech máme možnost využít místní sokolovnu, často také právě v tomto období vyrazíme za různými kulturními akcemi.

Zůstává lesní školka v provozu i během prázdnin?

Během prázdnin školka nefunguje, ale děti mohou navštěvovat příměstské tábory, které jsou otevřené i široké veřejnosti. Poslední turnus v srpnu je určen především pro děti, které do školky nastupují nově od září a mohou se tak dobře adaptovat.

Jak probíhá spolupráce s rodiči?

Taková spolupráce má zásadní význam, protože fungování lesní školky je založeno právě na velké podpoře a spolupráci rodičů. Uplatňuje se v ní vzájemná zpětná vazba – pedagog píše měsíční ohlédnutí, rodiče se díky němu více zapojují do činnosti školky, účastní se různých slavností a podobně. Často také pomáhají s provozem školky – například jedna maminka nám pomáhá s účetnictvím nebo jeden tatínek se stará o webové stránky.

Kolik lesních školek je v České republice a v Královéhradeckém kraji?

V České republice je asi 30 lesních školek, které jsou členy Asociace lesních mateřských škol (www.lesnims.cz). V Královéhradeckém kraji funguje ještě klub Furt venku!! ve Dvoře Králové nad Labem. Další projekty se připravují v Trutnově a ve Vrchlabí.

Děkujeme za rozhovor.
Iva Svobodová, Radka Urbánková

Veškeré informace o dětském lesním klubu
U Tří veverek naleznete na stránkách
www.utriveverek.cz.

ŠKOLNÍ ROK NA DOMOVECH MLÁDEŽE

Uplynulý školní rok byl na domovech mládeže Vyšší odborné školy zdravotnické a Střední zdravotnické školy Hradec Králové velmi úspěšný, alespoň pokud jde o šíři a pestrost mimoškolních aktivit. Díky finanční podpoře Královéhradeckého kraje se podařilo realizovat tři granty: „Sportovními aktivitami k podpoře zdraví“, „Jak na volný čas!“ a „EVVO aktivity i pro domov mládeže“. Získané finanční prostředky pomohly k zakoupení sportovního vybavení, výtvarného materiálu, společenských her, realizaci besed či exkurze a mnoha dalších činností. Následující odstavce, vybrané ze školní kroniky, mohou být inspirací především pro environmentální výchovu:

„Co s odpady?“ – naučná beseda se střediskem SEVER. Spoustu informací studenti znali ze základní školy, ale dozvěděli se i leccos nového. Například, že třetinková plechovka, kterou v supermarketu koupíte za 15 Kč, má cenu tří korun. Nebo, že plasty, které jsou z vnitřní či z vnější strany nějakým způsobem pokovovány, ještě lidé zpracovat neumějí. Beseda měla u studentů ohlas a nastínila problémy dnešní péče o životní prostředí.

Floristický kroužek pracuje na domově mládeže již druhým rokem. Studenti v něm získávají teoretické znalosti o květinách, bylinách, aranžování apod. Společně pak zdobí vnitřní prostory, aranžují ze sušených i umělých květin a různých přírodnin, které sami nasbírají. Kromě estetického vnímání tato činnost rozvíjí i fantazii, představivost a jemnou motoriku. Vazby jsou trvanlivé a dají se upravovat, obměňovat a přetvářet. Materiál je možné znovu využít. Členové kroužku se starají i o živé květiny.

Byl jednou jeden život – hra, která probíhala na domově mládeže v lednu 2012. Zúčastnilo se jí 11 žáků 1.–4. ročníků. Jedná se o unikátní deskovou

rodinnou hru, založenou na vzájemné spolupráci hráčů, ve které je celkem 2 500 otázek o lidském těle.

Den Země – 23. dubna 2012 se za početné účasti žáků konala akce s názvem „Vykopání hřbitova odpadků“. V listopadu 2006 byl totiž na zahradě v domově mládeže v Hradecké ulici vybudován hřbitov odpadků, který ukryval 13 druhů odpadků všeho druhu – PET láhev, starý sešit, nedopalek z cigarety, kelímek od jogurtu, plechovku, igelitovou tašku, sklenici od kompotu, cihlu, kus polystyrenu, ohryzek jablka apod. V dubnu 2008 studenti odpadky vykopali a porovnali, jak vypadaly dříve a nyní, a následně je znovu zakopali. O něco podobného se studenti chtěli pokusit i letos, ale jen najít to pravé místo! Značka zmizela... Studenti zahradu přeryli, ale odpadky nenašli. Proto udělali nový hrob s odpadky, jejichž stav posoudí za pár let. Hlavně si však uvědomili, že odpadky provázejí člověka celým životem a je jen na spotřebitelích, jak se zachovají při nákupu a zda jsou ochotni pomoci přírodě aspoň tím, že budou odpad třídit.

Odpady nově – v září 2011 byla vyhlášena ekologická soutěž, do které

se mohli přihlásit žáci a studenti ubytovaní na domovech mládeže v Hradci Králové. Od 10. do 20. dubna 2012 probíhala na domově mládeže v Komenského ulici výstava soutěžních výrobků, kterými svou fantazii rozvíjelo 98 žáků a studentů. Výstava ukázala, že i z odpadků lze stvořit něco pěkného i užitečného. Lampička, křeslo, šperky, či třeba květiny rozhodně stály za podívanou. Možnost rozhodnout, která ze „slepenin“ si zaslouží vyhrát, měli návštěvníci a porota.

Pananky pro UNICEF – podobně jako v minulých letech i v roce 2012 se na domově mládeže konalo šití panenek pro mezinárodní organizaci UNICEF. Vzniklo 15 panenek, na jejichž výrobě se podílelo 25 žáků. Poté se hlasovalo, která panenka zvítězí ve školním kole a poputuje dne v červnu 2012 do finále MISS panenka, které se konalo v hradeckém Aldisu. Výběru se zúčastnili nejen žáci, ale také hosté z dalších domovů mládeže, učitelé a další zaměstnanci.

Dlouhé Stráně – 2. května se 45 žáků zúčastnilo exkurze na přečerpávací elektrárnu Dlouhé Stráně, která ekologicky šetrnou formou vyrábí elektrickou energii. Prošli po dvoukilometrovém okruhu vedoucím kolem horní nádrže, odkud je výhled do okolí – například na televizní vysílač na Pradědu. Získané znalosti si později ještě upevnili vyplňováním vědomostního testu, zaměřeného na poznatky z exkurze. Také si vyzkoušeli geocaching. Pomocí GPS navigace poznávali okolní přírodu, hory a historii místního kraje. Členové fotografického kroužku pořídili snímky, ze kterých byla uspořádána výstava na domově mládeže.

Kolektiv autorů, Vyšší odborná škola zdravotnická a Střední zdravotnická škola Hradec Králové
hanka.kujalova@seznam.cz

GRANT POMŮŽE JOSEFOVSKÝM LOUKÁM

Česká ornitologická společnost, uskutečňující dlouhodobý projekt Ornitologického parku Josefovské louky, uspěla v konkurenci 41 žadatelů o grant Nadace Partnerství. Ta ve spolupráci s firmou Nestlé podpořila celkem dvanáct projektů, přispívajících hospodaření vodou v krajině. Grant ornitologům umožní vybudovat tůň o rozloze 100 m² a zpracovat manipulační řád pro využívání závlah v parku.

V Královéhradeckém kraji se má vznikající Ornitologický park Josefovské louky stát modelovým územím pro pochopení funkce vody v krajině – obnovením starého závlahového systému přispěje ke zvýšení vsakovací schopnosti území, tlumení povodňových vln a zvýšení biodiverzity. O tu především ornitologům jde, avšak usilují také o širší dosah svých záměrů. „Součástí projektu bude systematická propagace mezi veřejností, vytvoření a uskutečnění kvalitního vzdělávacího programu pro školy o významu vody a ptactva v krajině,“ uvedl Václav Zámečník z České ornitologické společnosti.

„Na dvanácti místech republiky vzniknou tůně, mokřady, obnovené prameny a studánky, přírodní kořenová čistírna odpadních vod i úsporné systémy využívající dešťovou vodu.

Jejich cílem bude ukázat veřejnosti, jak efektivně hospodařit s vodou nebo zlepšit vsakovací schopnosti krajiny, a tím i snížit riziko povodní,“ charakterizovala letošní kampaň Ivana Adámková z Nadace Partnerství. Nově vytvořené tůně s mokřady na několika místech v republice by podle ní měly podpořit zadržování srážkové vody a zpomalení jejího odtoku. „Tato místa zároveň poskytnou vhodné prostředí pro rozmanité a mnohdy i ohrožené druhy rostlin a živočichů,“ dodala koordinátorka.

Firma Nestlé si jako potravinářská společnost podle vlastního prohlášení

uvědomuje zásadní význam zodpovědného využívání vodních zdrojů a jejich dostupnosti. Podporuje proto organizace, obce i aktivní jednotlivce, kteří chtějí pro zlepšení problémů v této oblasti něco konkrétního udělat. V rámci dané kampaně podpořila grantové řízení částkou přes tři čtvrti milionu korun a letos na podzim uskuteční také **soutěž pro studenty středních a vysokých škol zaměřenou na šetrné hospodaření s vodou** i její zadržování v krajině.

Podle tiskové zprávy Nadace Partnerství,
–yb–

Nestlé

nadace
partnerství

| LIDÉ A PŘÍRODA

PRESTIŽNÍ CENA MOSTY 2011 V KRKONOŠÍCH

Cenu Mosty 2011, resp. první místo v kategorii Instituce veřejné správy, získala v Praze v březnu 2012 Správa Krkonošského národního parku za projekt **Krkonoše bez bariér**. Národní rada pro zdravotně postižené tak ocenila letitou snahu Správy KRNPAP o zpřístupnění Krkonoš hendikepovaným spoluobčanům. Ocenění převzal z rukou patronky akce paní Livie Klausové ředitel Správy KRNPAP Jan Hřebačka spolu s autorem projektu Michalem Skalkou.

Projekt je zaměřen na popis a vybavení vybraných a samotnými vozíčkáři otestovaných tras v Krkonoších. V projektu vznikla samostatná vrstva na mapovém serveru Správy KRNPAP, byla vydána brožura popisující deset vybraných tras a tyto trasy byly vybaveny zvláštními odpočinkovými místy vhodnými pro vozíčkáře. Dále byly vypracovány projekty na opravu dalších tras. Je dobré si uvědomit,

že celý projekt Krkonoše bez bariér není zaměřen pouze na 30 000 osob upoutaných na kolečkové křeslo, ale také na lidi s holemi, seniory a rodiny s kočárky s malými dětmi. Ti všichni totiž mají stej-

né nároky na povrch cest jako vozíčkáři. Více informací o projektu viz Ekoton číslo 13/2010.

Michal Skalka, Správa KRNPAP
mskalka@krnap.cz

MISS LOUKA

Již potřetí vyhlásila Správa KRNP soutěž o nejkrásnější krkonošskou louku. Cílem soutěže je upozornit na rozkvetlé louky Krkonoš, připomenout ty, kteří se o louky starají, nebo na nich hospodaří.

Chodíte rádi krkonošskou krajinou a všímáte si například rozkvetlých luk a pastvin? Nebo se již několik let staráte o nějakou druhově pestrou louku? Pokud ano, můžete právě tu vaši louku, která zaslouží pozornost, do soutěže přihlásit. Letos to již nestihnete, tak za rok. V dubnu 2013 bude vyhlášen další ročník.

Soutěžící představí svoji louku – co pro něho znamená a čím je výjimečná. Které živočišné či rostlinné druhy louka hostí, jaký je z ní výhled, jaké časy již pamatuje, ve kterém ročním období je pro něho nejkrásnější? Způsoby ztvárnění příběhu bývají rozmanité, stejně, jako je pestrý život na louce. Osobitě pojatý literární příběh doplňují pohledy na louku (současné a staré fotografie, kresby, akvarely, detaily

lučních květin). Přihlášku může poslat vlastník louky, ten, kdo na ní hospodaří, i ten, který ji zná pouze

z pohledu poutníka. Soutěžít mohou travní porosty bez ohledu na způsob obhospodařování – louky i pastviny. Z přihlášených příběhů luk vybere odborná porota ty nejzdařilejší (výtvarné zpracování, originalita, botanická hodnota louky...), které budou představeny v říjnovém čísle Krkonoše + Jizerské hory. Oceněné louky se pak budou pyšnit dřevěnou cedulkou s titulem Nejkrásnější krkonošská louka. „Krkonošské květnaté horské i podhorské louky patří k tomu nejcennějšímu, co v národním parku chráníme. Tvoří to, čemu říkáme předmět ochrany,“ říká

ředitel Správy KRNP Jan Hřebačka. „Louky by nevznikly bez hospodářů a také by bez jejich péče zanikly. Proto chceme touto soutěží na jejich práci upozornit a také ji, alespoň symbolicky, tímto způsobem ocenit a propagovat,“ dodává ředitel Hřebačka.

Miss louka 2010 se stala louka na Bönischových boudách v Černém Dole a jako Miss louka 2011 byla vyhlášena louka „nad náhonem“ ve Svobodě nad Úpou-Dolním Maršově.

Daniel Bílek, Správa KRNP
dbilek@krnap.cz

SLEPÝŠ KŘEHKÝ - PLAZ ROKU 2012

Plazem roku 2012 byl vyhlášen slepýš křehký. **Smyslem tohoto aktu bylo napravit mnoho nesprávných informací a předsudků, s nimiž je možno setkat se nejen u dětí, ale i u dospělé veřejnosti; důsledkem jsou pak špatné přístupy k ochraně slepýšů.**

Tématem plaza roku 2012 se ve svých ekologických výukových programech pro děti mateřských škol a 1. a 2. tříd základních škol zabývá i Muzeum přírody Český ráj. V úvodu programu využívá krátkou pohádku Mgr. Jany Dvořákové, nazvanou *Kdo je slepýš*:

„Na pasece ve stráni nad řekou se mezi kameny konal plazí sněm. Sešli se tu hadi a ještěrky ze širokého okolí. Vyhlíželi se na kamenech při zapadajícím slunci. Hlavním bodem programu byl slepýš. Hadi a ještěrky hleděli jeden na druhého a nevěděli, zda ho vzít mezi sebe. Ke komu vlastně patří? „Je dlouhý a na první pohled se podobá hadům, ale had to být nemůže,“ syčela užovka obojková. „Jen se podívejte, mrká jako ještěrka. A kdo ví, jestli vidí, když je to slepýš.“ „Vidím dobře,“ hájil se slepýš, „lidé mne tak pojmenovali omylem. A taky slyším – líp než hadi. Moje uši sice skoro nejsou vidět, ale mám je.“ „Nemá nohy, je to had na první pohled!“ dupala ještěrka živorodá. „Je nemotorný, chybí mu hadí obratnost,“ uškĺíbla se užovka hladká. „A má malé šupiny i na břišku, není jako hadi. Je roztomilý,“ přemýšlela ještěrka zelená. „I ocašek umí odhodit jako my, vezměme ho mezi sebe,“ pro-

hlásila ještěrka zední. „Podívejte, jak se mu loupe kůže – nesvléká ji vcelku, jako my, hadi. Hej, slepýši, budeš patřit mezi ještěrky?“ zeptala se slepýše zmije. „Ano, já jsem ještěr a ještěrem chci zůstat. Víím, jak to mají hadi na světě těžké, jak se jich lidé bojí, i těch, kteří jim neublíží,“ zamyslel se slepýš a spolkl slimáka. A ještěrky musely uznat, že slepýš není hadem a přijaly ho mezi sebe.“

Slepýš křehký (*Anguis fragilis*) u nás dorůstá délky kolem 30 cm, na hřbetě je šedohnědé nebo světlehnědé zbarvený, na spodní straně těla je tmavší. Patří k beznohým ještěrům, na břiše má několik řad šupin na rozdíl od hadů, kteří zde mají jen jednu řadu větších štítků.

Jeho oční víčka nejsou srostlá, takže na nás může zamrkat. V rozporu se svým jménem není slepý, ale zrak má poměrně slabý a nerozeznává barvy, ušní otvor je nezřetelný. Informace o okolí získává vysunováním jazyka prostřednictvím, čichu, hmatu a chuti.

Slepýši žijí na loukách i v listnatých lesích, vyskytují se v blízkosti lidských sídel. Jsou to mírumilovní a zcela neškodní tvorové, ale přesto je lidé často ubíjejí, protože je zaměňují s hady. Živí se žížalami, slimáky, larvami hmyzu

a pavouky. Slepýši jsou tedy užiteční obyvatelé našich zahrad. Mají drobné, dozadu směřující zoubky, kořist pomalu polykají vcelku. Starou pokožku nesvlékají jako hadi v jednom kuse, ale odlupuje se jim v prstencích. V nebezpečí dovedou podobně jako ještěrky odhodit ocašek, získají tak možnost útoku před predátorem.

Slepýši vejce ovšem v přírodě nenajdeme. Samice rodí mláďata v průhledném tenkém obalu, ze kterého ihned vylézají. Mají tmavý středový hřbetní pruh od hlavy až ke špičce ocasu. Slepýši se dožívají věku i nad 30 let.

Kromě slepýše křehkého je v České republice za další druh považován slepýš východní (*Anguis colchica*), který žije na východní Moravě. Od slepýše křehkého byl tento druh odlišen teprve v roce 2010. Za určovací znak lze považovat postavení prefrontálních štítků a počet šupin po obvodu těla. Tito slepýši mívají často na hřbetě modré skvrny, výraznější ušní otvor, odlišné štítky na hlavě a liší se zejména při srovnání v molekulární biologii.

Marcela Šanderová, Muzeum přírody Český ráj
mpcr@seznam.cz

MAPOVÁNÍ AVIFAUNY A MOTÝLŮ KRKONOŠ ZAČALO

Prvním Atlasem hnízdního rozšíření ptáků Krkonoš se mohli odborníci i laici potěšit v roce 1999. Protože však Krkonoše procházejí neustálým vývojem pod vlivem antropogenních činností (odumírání porostů v době průmyslových emisí a následná přirozená obnova těchto zdecimovaných lesů), bude zajímavé sledovat, jak se to projevuje na hnízdění ptačích druhů. Srovnání zajistí nové mapování, které na jaře tohoto roku začalo. Rozjíždí se i první ucelené mapování motýlí krkonošské populace.

Krkonoše lákaly odedávna pozornost přírodovědců a mezi nimi i ornitologů. Je to dáno nejen samotným rázem krkonošské přírody, ale i polohou izolovaného ostrůvku arкто-alpínských formací uprostřed střední Evropy.

V letech 1991–94 proběhlo v celých Krkonoších, tj. na české i polské straně Krkonoš, mapování hnízdního rozšíření ptáků, jehož výstupem byly údaje o aktuálním rozšíření celkem 148 druhů ptáků hnízdicích na sledované ploše 930 km² a odhady celkové hnízdní početnosti jednotlivých druhů (viz Flousek & Gramsz, 1999). Uvedené výsledky se staly zásadním podkladem pro vymeze-

ní a následně vyhlášení ptačích oblastí soustavy Natura 2000 v českých i polských Krkonoších. Výsledky jsou průběžně využívány také jako dosud nejuplněnější podklad pro posuzování různých aktivit na území Krkonošského národního parku a jeho ochranného pásma a jako podklad pro rozhodování příslušného orgánu státní správy v ochraně přírody (vč. tzv. naturových vyjádření dle § 45i zákona č. 114/1992 Sb.).

V současnosti, s odstupem 20 let, jsou však již tyto údaje zastaralé a je nezbytné je aktualizovat s využitím moderních metod atlasových mapování. Kromě sběru kvalitativních dat o vý-

skytu jednotlivých druhů ptáků v mapovacích kvadrátech je třeba získávat i data kvantitativní, poskytující podklady pro odhady celkové velikosti populací hnízdicích druhů, pro hodnocení vztahu ptačích druhů k různým typům stanovišť (především lesních a lučních) i pro zhodnocení ochranné hodnoty sledovaného území. Následné opakování celého projektu (v intervalu 10–20 let) poskytne další informace o trendech hnízdicích ptáků v oblasti Krkonoš a pro hodnocení změn v posuzovaných typech stanovišť.

Současné mapování probíhá opět na území celých Krkonoš, tedy za spolupráce českých i polských odborníků. Bude trvat celkem tři hnízdní sezóny, takže do roku 2014 se nashromáždí dostatek dat, aby mohl být vydán nový atlas. Měl by vyjít v roce 2015.

Souběžně s projektem mapování avifauny se rozvíjí další mapování, tentokrát **denních motýlů**. I z něho vzejde v roce 2015 Atlas denních motýlů Krkonoš. Z území Krkonoš je známo přibližně 1000 druhů, dalších 500 druhů tu lze očekávat. Cílem mapování motýlů je získání aktuálních, ucelených a vzájemně porovnatelných údajů o rozšíření a velikosti populací jednotlivých druhů denních motýlů na území KRNAP a KPN, a to včetně druhů zvláště chráněných, vzácných či zařazených v Červeném seznamu ohrožených druhů. Dále bude možné porovnat aktuální stav rozšíření, případně početnosti jednotlivých druhů s historickými literárními údaji a na základě získaných údajů vyhodnotit vliv současného způsobu hospodaření na motýlí faunu a případně navrhnout managementová opatření na zlepšení stavu populací motýlů.

Daniel Bílek, Správa KRNAP
dbilek@knap.cz

zavíječ purpurový
(*Pyrausta purpuralis*)

SLOW FOOD ANEB JÍDLO Z BLÍZKA

Hnutí Slow Food založil v roce 1986 Ital Carlo Petrini v reakci na šířící se globalizaci, přinášející fastfood. Cílem hnutí je chránit a vychutnávat místní produkty, které by mohly být odsouzeny k zániku. Členové hnutí prosazují potraviny od místních producentů, domácí odrůdy plodin a upozorňují na dávno zapomenuté recepty. V dubnu 2012 proběhla v Brně odborná konference na téma „Jídlo z blízka“, jejímž organizátorem bylo sdružení Slow Food Brno. To se místní obyvatelé snaží naučit vážit si kultury jídla, chránit a vychutnávat tradiční regionální pokrmy a produkty místních zemědělců, vyráběné řemeslným způsobem. Rozšíří se myšlenka „jídlá z blízka“ více i v Královéhradeckém kraji?

Slow Food® Brno

Na konferenci se čeští i zahraniční experti podělili o poznatky v oblasti uplatňování gurmánských tradic a kulinářského dědictví v cestovním ruchu, diskutovali o výhodách „jídlá z blízka“ pro místní ekonomiku a rozvoj podnikání a podtrhli důležitost spolupráce všech zainteresovaných na místní a regionální úrovni. „Chceme místním podnikatelům ukázat, že využití produktů od regionálních zemědělců v gastronomii přináší mnoho výhod pro všechny zúčastněné strany“, řekl Tomáš Václavík, předseda sdružení Slow Food Brno.

Mezi exkluzivní hosty patřil Roberto Burdese, prezident Slow Food Itálie, který zdůraznil vzdělávací rozměr myšlenky hnutí a nutnost pomáhat dětem ve školách porozumět místní kultuře, tradicím, fungování přírody a ekonomiky. Aby mohli drobní zemědělci a výrobci potravin na místních trzích uspět, je potřeba vytvořit jim vhodnou infrastrukturu a nový potravinový systém. Tento systém musí zahrnovat jak farmáře a výrobce potravin a jejich sdružení, tak také kuchaře, pedagogy a především konzumenty jídla. Nezapadly ani myšlenky dalších referujících, ať již zahraničních či domácích – třeba jídlo jako oslava místních chutí, „jídlo z blízka“ jako motor místní ekonomiky či diskuse na téma podpory místních zemědělců, přinášející rozvoj lokálního trhu a potažmo cestovního ruchu. Potvrdilo se, že jedním z předpokladů jsou fungující vztahy mezi zemědělci a restauracemi, propagace využívání místních surovin a jídel z nich uvařených, vyhledávání krajových specialit

a jejich zařazování do jídelníčku regionálních restaurací. A pak už jde hlavně o to, za jakou cenu bude možné tato jídla a výrobky prodávat a jaký o ně bude zájem mezi strávníky.

Konference nebyla určena jen pro pořádající jižní Moravu. Jejím smyslem byla například Jaroslava Kotyková z rodinné farmy U Kotyků z Roztok u Jilemnice na Liberecku: „Ráda shledávám, že naše dlouholeté snažení v propagaci ekologického zemědělství má smysl.“

S podobnými pocity odjízďela z Brna také Erika Havelková, zástupkyně královéhradecké firmy Bazalka. „Bazalka již od roku 1992 nabízí služby zájemcům o zdravou výživu a dnes provozuje dvě bioprodějny a alternativní jídelnu. Dlouhodobě také podporuje ekologické zemědělství, protože si uvědomuje důležitost kvalitních regionálních potravin – vidí v nich záruku čerstvosti a zachování nutričních i chuťových vlastností surovin; a jejich nákup znamená také podporu místních ekologických zemědělců,“ vysvětlila pracovnice Bazalky a dodala, že do budoucna by rádi rozšířili počet dodávajících místních zemědělců a malých místních výrobců. Plánují obohatit nabídku o regionální jídla, chtějí využívat staré regionální plodiny a také jedlé květy. „Myšlenky hnutí Slow Food chceme propagovat jako přirozené a normální. Každý by si měl nejdříve vybírat, co je místní, sezónní a české, a začít si uvědomovat, že nejen zdravě jí, ale také nechává své peníze v regionu,“ míní Erika Havelková.

Výhledy do budoucna potvrdila i majitelka firmy Jana Lukešová: „V sou-

časné době připravujeme rozšíření výrobních a skladovacích prostor mimo Hradec Králové – měly by nám pomoci rozjet výrobu a dát možnost nakupovat od regionálních ekologických zemědělců větší objem surovin. Pak bychom mohli dodávat do bioprodějen a prodejen zdravé výživy i v okolí. Také plánujeme certifikaci naší jídelny na Bio jídelnu. Vymýšlíme značení českých a místních výrobků, a v tom by nám mohla pomoci „zebra“, která dosud obecně značila bioprodukt, ale od roku 2014 by měla označovat právě český biovýrobek,“ sdělila Lukešová a připomněla ještě moudrost z kuchařky *Víme, co jíme* od Lenky Žák: „Důležité je nejdříve vědět, co jíme, pak cítit, jak na nás jednotlivé potraviny působí, a dopracovat se k tomu, že naše tělo si řekne, co potřebuje...“

Nezisková organizace Slow Food International, která podobné aktivity zajišťuje v celosvětovém měřítku, má v současné době přes 100 000 členů ve 150 zemích, zapojených do místních poboček zvaných konvivia (slovo *convivium* pochází z latiny a vyjadřuje vzájemnou pohostinnost). Na světě působí kolem 1300 místních konvivií, v České republice jich v současné době existuje šest.

Radka Urbánková, SEVER Hradec Králové
radka.urbankova@ekologickavychova.cz

Další informace:
www.slow-food.cz
www.slowfoodbrno.cz
www.bazalkahk.cz
www.ekofarmaukotyku.cz

DEN LIDOVÝCH TRADICÍ NA ACADEMII MERCURII V NÁCHODĚ

„Kdo nezná tradice svého národa, necítí souznělost s ním“.

Každoročně pořádáme projektový den věnovaný ekologii, ale letos to bylo trochu jinak.

Jsmo totiž přidruženou školou UNESCO a zaměřeni projektového dne v roce 2012 bylo věnováno právě lidovým tradicím. Přípravě jsme s kolektivem učitelů věnovali velkou pozornost, je nám totiž jasné, že zaujmout současnou mládež tímto tématem je dosti obtížné.

Pro studenty byla připravena prezentace Tradiční lidová řemesla, ve které nechyběly ukázky prací přednášející učitelky. Další prezentace, připomínající Tradiční lidový rok, se zaměřila na nehmotné památky UNESCO, jako například Masopustní obchůzku na Hlinceku, Jízdu králů či tanec verbuňk; leccos bylo sice na videu, ale autentické a v příslušném nářečí. Následující aktivitu jsme prostě riskli – umíme ještě zpívat? Dvě kolegyňe s kytarou byly předzpěvačkami, texty písní byly rozdány a ejhle – studenti zpívali!

Druhá část dne byla veskrze praktická. V jedné místnosti se zdobily upečené perníčky cukrovou polevou a drátovými kamínky. Jiná třída se stala centrem lidových výtřihovánek a tvorbou předloh pro modrotiskovou látku, a ve třetí se pracovalo s přírodním materiálem – slámou, kuřičným šustím, senem a sušenými květinami, ze kterých vznikla výzdoba školy.

Součástí dne se staly i tři přípravné výstavy – jedna z nich se věnovala krojům Slovácka a vznikla z kalendáře lidových kyjovských slavností. Další ukazovala barevnou lidovou architekturu v Holašovicích objektivem fotoaparátu jedné z učitelek. Třetí předcházela výroba panenek pro UNICEF studenty prvního ročníku. Ostatní studenti hlasováním volili tu nejkrásnější z nich.

*Eva Malinová, ACADEMIA MERCURII
soukromá střední škola, s.r.o.
emali@email.cz*

NOVÝ PROJEKT STŘEDISKA SEVER VZDĚLÁVÁ ÚŘEDNÍKY

Od dubna 2012 do září 2013 probíhá v Královéhradeckém kraji projekt *Vzdělávání k udržitelnému provozu kanceláře*, jehož realizátorem je Středisko ekologické výchovy a etiky SEVER. Projekt si klade za cíl ekologizaci provozu kanceláře a chce zabezpečit od-

povídající vzdělanost a informovanost zaměstnanců veřejné správy a samo-správy a jimi zřizovaných organizací v problematice životního prostředí a udržitelného rozvoje. V jeho rámci bude uskutečněno 9 jednodenních seminářů a 1 dvou denní výjezdní seminář za příkladem dobré praxe. Na základě ověření bude připravena a vydána metodika vzdělávacího modulu udržitelného provozu kanceláře.

Projekt *Vzdělávání k udržitelnému provozu kanceláře* je realizován v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

*Silvie Vacková, SEVER Hradec Králové
silvie.vackova@ekologickavychova.cz*

PRŮVODCI V KRKONOŠSKÉM NÁRODNÍM PARKU

Správa Krkonošského národního parku se snaží systematicky vzdělávat průvodce, kteří po Krkonoších provářejí své klienty. První vlna školení proběhla v roce 2009 a další následovaly.

Školení je určeno zejména pro průvodce-profesionály, kteří v Krkonoších buď již působí, nebo s ohledem na zájmy svých potenciálních klientů působit mohou. Účastníci v průběhu školení získají informace, které správa národního parku považuje za potřebné k tomu, aby mohli na profesionální úrovni provářejt po nejvyšších českých horách skupiny nebo jednotlivce. Čekají je vzdělávací bloky věnované krajině, historii a přírodě Krkonoš. Pознаjí, jaké kulturní dědictví Krkonoše nabízejí, a dozvědí se, jak se na horách bezpečně chovat. Jeden blok je věnován také novinám a dlouhodobým projektům pro návštěvníky hor, jakými jsou například cyklobusy nebo krkonošská magistrála. V závěru školení všichni účastníci skládají test ze znalostí o regionu. Úspěšní absolventi obdrží diplom a odznak „Průvodce – Krkonošský národní park“.

Na samotné školení bylo letos navázáno terénními pochůzkami. Zkušení lektori při těchto celovíkendových akcích předají průvodcům své vědomosti o krkonošské přírodě a historii. První ze dvou pochůzek mířila do jarních západních Krkonoš a další se uskutečnila na podzim 13.–14. října 2012 ve východních Krkonoších.

*Radek Drahný, Správa KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU
rdrahn@krap.cz*

NA ZELENOU Ve Dvoře Králové nad Labem bezpečně do školy i ze školy

Projekt *Základní školy a Praktické školy ve Dvoře Králové nad Labem „Na zelenou...“* probíhá v období od dubna do prosince roku 2012. Jeho cílem je zlepšit podmínky pro pohyb chodců v blízkosti školy. Žáci a pedagogové školy za spolupráce s rodiči vypracují souhrnnou mapu problematických míst, na jejímž základě bude zpracována dopravní studie navrhuující opatření na zvýšení bezpečnosti v okolí školy. Tato studie pak poslouží obci jako podklad pro další kroky, jejichž konečným cílem je realizace návrhů obsažených ve studii. Škola zároveň vypracuje plán mobility, tedy strategický dokument obsahující postupy a opatření podporující bezpečnou, zdravou a udržitelnou mobilitu.

Na počátku května 2012 se ve škole uskutečnila zahajovací schůzka pracovní skupiny projektu za přítomnosti zástupců královédvorské radnice Mgr. Dušana Kubice a Jana Sedláčka, Bc. Jindřicha Hauke z Městské policie Dvůr Králové, projektanta Ing. Zbyňka Sperata a konzultantky projektu Mgr. Radky Urbánkové z organizace SEVER Hradec Králové. Všichni přítomní byli seznámeni s cíli projektu a harmonogramem podpořených aktivit.

Ve škole byly vytvářeny třídní mapy a proběhly výukové programy na dopravním hřišti a bezpečnostní akce ve spolupráci s městskými strážníky. V červnu projekt pokračoval vytvořením školní mapy dopravně nebezpečných míst, kterými procházejí žáci i učitelé při každodenní cestě do školy. Prostřednictvím dotazníku bylo zjištěno, jakým způsobem se všichni do školy dopravují a jak by se chtěli dopravovat. Vytvořená mapa byla veřejně a za přítomnosti členů pracovní skupiny předána projektantovi k vytvoření dopravní studie.

V září a říjnu bude projekt pokračovat v dopravní výchově žáků ve spolupráci s městskou policií. Lektori ze Střediska ekologické výchovy SEVER Hradec Králové seznámí žáky s uhlíkovou stopou a udržitelností dopravy. V listopadu bude vytvořen školní plán mobility a představena a projednána dopravní studie, která bude předána zástupcům městského úřadu.

Projekt byl podpořen Nadací Partnerství díky finanční skupině AXA a Revolvingovému fondu Ministerstva životního prostředí České republiky v rámci grantového a asistenčního

programu Na zelenou. Průběžné informace z jeho realizace zveřejňujeme na webových stránkách školy (www.zvsdk.cz).

Jana Vojtěchová, Základní škola
a Praktická škola Dvůr Králové nad Labem
jana.vojtechova@seznam.cz

LÍPA V MOKRÉM REPREZENTUJE KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Na konci letošního května – po výroku odborné poroty – dvanáct významných dřevin se silným příběhem či historií postoupilo do finále celostátní soutěže Strom roku 2012. Jako zástupce Královéhradeckého kraje se mezi ně zařadila také lípa z obce Mokré na Opočensku. Zda ve veřejném hlasování uspěje, vyhlásí organizátoři u příležitosti **Dne stromů**, který připadá na 20. října 2012.

„Nehledáme nejstarší, nejvyšší, nejmohutnější, nejkrásnější nebo nejzácnejší strom, ale **nejsympatičtější strom** s příběhem, který dokáže spojovat lidi, kteří v jeho blízkosti bydlí, nebo k němu mají vztah,“ vysvětluje koordinátorka ankety Hana Rambousková z Nadace Partnerství, která soutěž pořádá letos už po jedenácté. „Hlavním cílem ankety je posilování místní komunity, **vztahů mezi lidmi** a jejich všímavého postoje k zeleni. Stromy jsou srdcem přírody, ačkoli v kulturní krajině často nemají lehký život. Zaslouží si tedy naši pozornost a péči!“ míní koordinátorka. Ohlas ankety v průběhu let narůstá – v prvním ročníku v roce 2002 „svůj“ strom podpořilo 1 400 hlasujících, v roce 2011 hlasovalo téměř **44 000 lidí**.

Není bez zajímavosti, že o vztahu obyvatel Mokrého k místní přírodě svědčí i fakt, že v novodobě vytvořeném obecním znaku vedle zemědělského náčiní a symboliky vodotečí a mokřin je také strom – právě lípa...

(red)

BROUMOVSKO REPREZENTUJÍ VÝROBKY SE ZNAČKOU REGIONÁLNÍ PRODUKT

„Kraj pískovcových skal a barokních památek. Krásná nedotčená příroda, architektonické skvosty a klidné přátelské prostředí, to je Broumovsko. Do svých výrobků vkládají místní lidé originalitu, zručnost, lásku k řemeslu a vztah k místu, kde žijí,“ říká charakteristika broumovského regionu.

Každý region v České republice má svůj vlastní neopakovatelný charakter, daný přírodním bohatstvím, kulturou a staletými tradicemi jeho obyvatel. Také výrobky a produkty pocházející z určité oblasti nesou část tohoto charakteru – je do nich vložena práce tamních řemeslníků a zemědělců i část jejich duše. V Ekotonu č. 5/2006 a č. 12/2009 byly představeny produkty z Krkonoš, Orlických hor a Podkrkonoší. V Královéhradeckém kraji můžete narazit na svých toulkách na další značku, a tou je **Broumovsko regionální produkt**.

Takto označené výrobky a produkty pocházejí z regionu Broumovska (v hranicích CHKO Broumovsko). Značka garantuje zejména místní původ výrobků a vazbu na region, ale také jejich kvalitu a šetrnost k životnímu prostředí. To vše ocení nejen turisté, kteří si

chtějí pořídit pravý, kvalitní a originální suvenýr z Broumovska, ale také místní obyvatelé, kteří svým nákupem chtějí podpořit „svého“ místního výrobce.

Značku uděluje Společnost pro destinační management Broumovska (organizační složka Agentury pro rozvoj Broumovska, o. s.) třem typům výrobků a produktů: potraviny a zemědělské produkty, řemeslné výrobky a umělecká díla a přírodní produkty.

Výrobků, které jsou certifikované touto značkou, je celá řada: **Polický chléb** (Kvičerovská pekárna s. r. o.), **Výrobky z ovčího rouna a tkané výrobky z přírodního materiálu** (Ines Štovičková), **Přírodní sýry a tvarohy** (Dita Šrámková), **Včelí produkty** (Ekofarma Vlkovi), **Rokytnický med lesní květový** (Simona Adamcová), **Ovčí sýry, jogurty, jogurtová mléka, tvarohy, tvarohové dezerty – probiotic-**

ké žiňce (Monika Menčíková – farma Šonov), **Stínící technika Pavon s potiskem z kolekce Rosenberg** (Děvoterms s. r. o.), **Vlněné výrobky, výrobky z vrbového proutí** (ekofarma Tůmovi), **Broušené sklo** (Jaromír Beran – broušení a prodej skla), **Biodžemy** (statek Tilia), **Radešovský chléb** (statek Tilia), **Kanafasové a žakárové produkty** (Textil Zítka), **Toma Natura – Pramenitá voda** (Pepsico CZ, s. r. o., závod Teplice nad Metují), **Fermentované salámy** (Madegroup) a **Měkké salámy** (Madegroup).

Zájemci o získání certifikace se mohou obracet na Agenturu pro rozvoj Broumovska, Klášterní 1, 550 01 Broumov. Bližší informace na <http://www.regionalni-znacky.cz/broumovsko/>.

(red)

BLÍŽ K PŘÍRODĚ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Cílem nového projektu střediska SEVER je zkvalitnit podmínky pedagogických pracovníků mateřských škol v Královéhradeckém kraji pro jejich systematické environmentální vzdělávání, aby mohli efektivně naplňovat vzdělávací oblast Dítě a svět.

Projekt Blíž přírodě v mateřské škole probíhá od května do prosince 2012 a jeho náplní je vzdělávání pedagogů zúčastněných škol v tématech základních životních podmínek, jakými jsou slunce, voda, půda, vzduch, a to po stránce odborné i metodické. Důraz je kladen zejména na prožitkové a badatelské aktivity vhodné do terénu a na využívání pestré škály metod, zejména dramatické, výtvarné, pohybové a smys-

lové hry. Projekt tvoří cyklus vzdělávacích akcí složený ze čtyř samostatných seminářů, pětidenního kurzu a závěrečné konference, shrnující výsledky projektu a představující integrovaný celek Základní podmínky života. Výstupem projektu se stane metodický materiál, jehož autory budou i sami pedagogové.

Dosud proběhly dva semináře, květnový pod názvem *Království vzduchu* a červnová exkurze *Putování za*

sluníčkem. V první části akcí vystoupil vždy odborník na dané téma a poté následovala metodika výuky a ukázky praktických aktivit použitelných pro děti v mateřské škole. První seminář připravila Mgr. Stanislava Kliegrová, Ph. D., z oddělení meteorologie a klimatologie Českého hydrometeorologického ústavu v Hradci Králové. Seznámila přítomné s tématy meteorologie a klimatologie ve vzdělávání a přednesla současně poznatky na téma Počasí a klima.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zajímá vás meteorologie? Chcete zjistit něco nového, zajímavého? Zkuste se sami podívat na doporučené weby uvedené na konci článku, najdete tam i poutavé aktivní vstupy názorně předvádějící jevy probíhající v atmosféře. Červnová exkurze vedla do Základní školy v Úpici-Lánech (www.zsul.cz), kde se zabývali solární energií díky učiteli a lektorovi Mgr. Janu Balcarovi, Ph. D. Škola je ukázkou zařízení využívajícího energii Slunce pro běžný provoz. Na webu školy najdete uložené odkazy a prezentace věnované environmentálním tématům, k „slučnému“ tématu doporučuji Úspory

energií ve školách (<http://www.zsul.cz/index.php?page2=pages/pomahame.php>). Zkuste se tak inspirovat k využití solární energie i u vás ve škole.

V červenci následoval praktický pětidenní kurz v Táboře J. A. Komenského v Bělči nad Orlicí. Byl zaměřen na realizaci výzkumných, výtvarných, pohybových a dalších aktivit v přírodě, prohlubujících tematiku jednoduchých seminářů. Do programu byla zařazena i výuka výtvarných a řemeslných technik vhodných pro zpracování jednotlivých témat a pomůcek k nim. Na podzim proběhnou ještě semináře o vodě a půdě a již jmenovaná závěrečná kon-

ference. Informace o realizaci viz: www.sever.ekologickavychova.cz

Projekt *Bliž přírodě v mateřské škole* je spolufinancovaný z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

Radka Urbánková, SEVER Hradec Králové
radka.urbankova@ekologickavychova.cz

Doporučené weby k tématu meteorologie:

Infomet ČHMÚ: www.infomet.cz

Meteorologie pro děti:

<http://metmladez.wz.cz/metditi/>

Web pro děti od profesionálů (anglicky):

<http://eo.ucar.edu/webweather/>

Web americké meteoroložky:

<http://www.weatherwizkids.com/>

REGIONÁLNÍ UČEBNICE

Devátého května 2012 byla v domě Kryštofa z Gendorfu vodami z Labe, Malého Labe a Jilemky pokřtěna regionální učebnice pro základní školy – Střední Krkonoše a Podkrkonoší. Jde o první regionální český psanou učebnici ve východních Čechách, která není monotematická. Pro srovnání – regionální učebnice jsou početnější například na jižní Moravě, kde je mají zpracované i obce s pěti sty obyvateli.

Učebnice zahrnuje místopisné, dějepisné, literární, hospodářské, ekologické a přírodovědné kapitoly. Poslední dvě jmenované části jsou z pozice učitele přírodopisu rozsáhlejší, dějepisec by publikaci pojal jistě trochu jinak. Závěr knížky je věnován matematickým výpočtům tematicky zasazeným do lyžařských areálů a vybraným významným osobnostem z oblasti sportu, kultury i přírodních věd.

Učebnice je koncipována také jako pracovní sešit. Knížku žáci spoluvytvářejí svými ilustracemi, grafy, esejemi, fotografiemi, výpočty, spojovacíkami apod. Záměrem autora je, aby dítko obdrželo tuto knížku ve druhé třídě a postupně dle náročnosti textů a kapitol s ní pracovalo až do devátého ročníku. Zda budou učitelé učebnici využívat jako regionální doplněk širšímu učebnímu tématu, nebo zda naopak místním pohledem budou uvádět problematiku celorepublikovou či světovou, to zůstává čisté v jejich režii. Učebnice je vydána také v digitální podobě na CD-disku – jejím přínosem jsou především metodické připomínky k tištěné učebnici a bonusové kapitoly o regionu, které se do knížky nevešly – krkonošský folklór, naučné stezky v regionu, občanská společnost a malé sakrální stavby, stará řemesla, produkce místních hudebních interpretů, využití tématu hřbitova pro

výuku, internetové odkazy na televizní pořady o regionu apod.

Učebnice bude rozdána všem místním učitelům a žákům druhých tříd ve Vrchlábí, Špindlerově Mlýně, v Lánově, Hostinném, v Jilemnici i v dalších školách, které jsou součástí mapovaného území. Dále bude k dispozici v knihovnách, muzeích a v trutnovském archivu. Knížku obdrží také všichni žáci ZŠ Školní ve Vrchlábí, která se na tvorbě a financování učebnice podílela. Jelikož jde o grantový projekt financovaný z peněz Královéhradeckého kraje, Nadace ČEZ i z příspěvku Města Vrchlábí, budou tyto učebnice distribuovány zdarma. Náhled učebnice je ke stažení na školním webu www.zsskolnivr.cz, v sekci školní projekty, ve formátu pdf.

Na závěr se sluší poděkovat lidem, kteří mi pomáhali knížku upravit do finální podoby po stránce odborné i didaktické, i mé rodině, která měla trpělivost s mým časovým vytížením. Děkuji také fotografům za obrázky, které celobarevnou učebnici doprovázejí. Velký dík patří vydavatelství Gentiana Jilemnice za grafické zpracování, ale také za „poslední instanci“

v jazykové i odborné korektuře. Jelikož s regionálními učebnicemi a jejich využíváním ve výuce teprve získáváme zkušenosti, uvítám zpětnou vazbu od kolegů kantorů z okolních škol.

Dušan Vodnárek, autor učebnice,
ZŠ Školní Vrchlábí
dusan.vodnarek@email.cz

GLOBÁLNÍ VÝCHOVA S LOKÁLNÍM ROZMĚREM

Projekt Globální výchova za spravedlivější svět! dospěl do své druhé části. Žáci zúčastněných škol se v průběhu jarních měsíců věnovali aktivitě nazvané „Naše škola v krabici“.

Projekt je financován z prostředků Evropské unie. Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

Během ledna dostali žáci sedmi základních škol z Královéhradeckého kraje zúčastněných v tomto mezinárodním projektu zajímavý úkol: „*Pokuste se charakterizovat vaši školu pomocí pěti až deseti předmětů, které poté vložíte do krabice a popíšete tak, aby bylo možné představit je ostatním školám v České republice i v partnerských zemích.*“ Zamýšleli se také nad otázkami typu: Co je na naší škole nejlepší? Jakým problémům naše škola čelí? Jakým způsobem se učíme? Jaké jsou naše hodnoty a priority?

Nejprve žáci sestavili v každé třídě svůj vlastní seznam, používali k tomu lístečkovou metodu (psaní návrhů na jednotlivé lístky), brainstorming, volné psaní či diskusi. Tyto informace ovšem nezjišťovali pouze ve svých třídách, jejich úkolem bylo zeptat se také ostatních spolužáků, učitelů a vedení školy a v neposlední řadě i rodičů. Museli si společně rozvrhnout práci a jednotlivé úkoly. Někteří sestavovali pro ostatní skupiny dotazníky, jiní zjišťovali informace během rozhovorů.

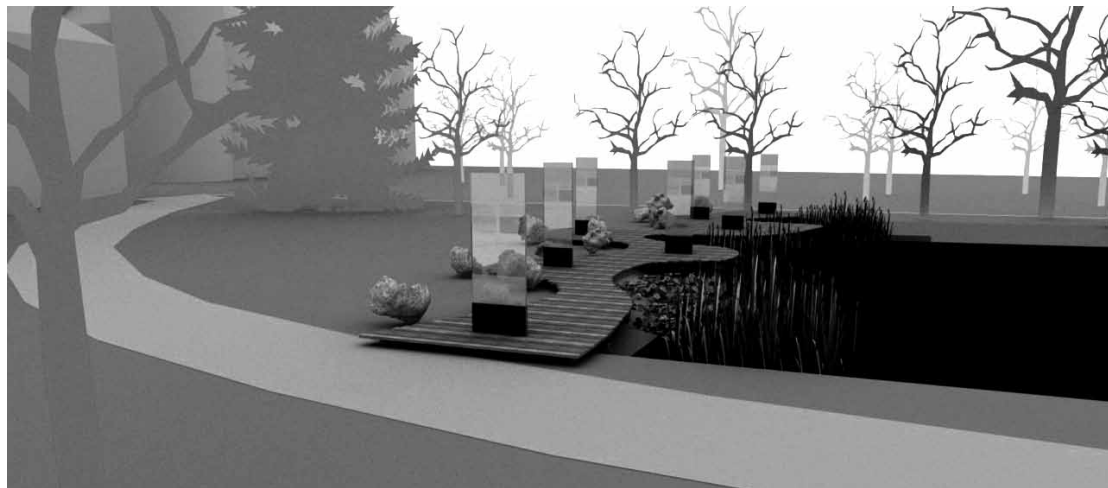
Výsledky zkoumání byly pro organizátory i pro samotné učitele mnohdy velmi zajímavé. Některé položky se ve školních krabíčkách často opakovaly – například přátelství, technické vybavení školy, hodně sportovních aktivit nebo užívání učebnic. Například žáci páté třídy ZŠ Úprkova v Hradci Králové vybrali po poradě s mladšími i staršími žáky těchto pět položek: 1. legrace, 2. pohoda ve třídě, 3. zajímavé zážitky, 4. použitelnost toho, co se učíme v životě, 5. spolupráce, přiměřená náročnost.

Většinu žáků se zadání i práce, ze které vznikly i zajímavé výtvarné výstupy, líbila. I pedagogové ocenili dobrou zpětnou vazbu, kterou při práci dostali: „Velmi oceňuji aktivitu Naše škola v krabici, která se stala jakousi sebereflexí školního prostředí z různých úhlů pohledu a tímto byla prospěšná i kolegům a vedení školy“, říká Dušan Vodnárek, pedagog vrchlabské základní školy, kde si díky práci tamních „sedmáků“ mohli i učitelé uvědomit, že mají často tendenci žáky „škatulkovat“.

Všechny prezentace a jedno video je možné si prohlédnout na webových stránkách www.global-literacy.yolasite.com. Zde budou k vidění také výstupy škol zapojených v Anglii a v Polsku. Pedagogové tak mohou využít internetové stránky k výuce a k diskusi o rozdílech či podobnostech mezi jednotlivými státy. Dobře se hodí i k použití v hodinách angličtiny.

V rámci mezinárodního projektu vznikají též výuková videa týkající se problematiky života a rozvoje Afriky, která by měla ukázat Afriku nikoli obvyklým, stereotypním způsobem. Filmový materiál vznikl v Ghaně, jedné z partnerských zemí projektu, prostřednictvím střediska SEVER a dokumentaristického sdružení KAMPAK v únoru letošního roku. Několik krátkých filmů vhodných do výuky bude k dispozici ve školním roce 2012/2013 a budeme vás o nich informovat v dalším čísle Ekotonu.

*Milada Dobiášová, SEVER Horní Maršov
milada.dobiasova@ekologickavychova.cz*

REVITALIZACE KLÁŠTERNÍ ZAHRADY VE VRCHLABÍ

Vrchlabskou klášterní zahradu čekají velké změny. V projektu „Rozvoj turistické infrastruktury KRNAP a KPN – Klášterní zahrada a geologická expozice“ dojde k revitalizaci klášterní zahrady s přilehlými plochami, kde přibudou záhony s typickými rostlinami, nášlapná stezka s různými povrchy pro ekologickou výchovu, rozšíří se sad starých odrůd ovocných stromů a vznikne altán a venkovní geologická expozice. Projekt je spolufinancován z fondů EU (OP přeshraniční spolupráce ČR – Polsko 2007–2013).

Všechny úpravy jsou zaměřeny na zvelebení klášterní zahrady ve Vrchlabí, tedy prostoru mezi Augustiniánským klášterem, bývalým zahradnictvím a budovou Správy Krkonošského národního parku. Je vhodné poznamenat, že i když v roce 1984 byla budova kláštera rekonstruována a byla zde otevřena ekologická expozice Kámen a život, zahrada nebyla od vyhnání Augustiniánů nijak řešena. Jde tedy stále o provizorní stav trvající zhruba šedesát let. Ideový záměr autora projektu, kterým je ateliér RIOFRIO Architektů s. r. o., vychází z historické podoby klášterní zahrady z 18. století, kdy zahradě dominoval rozlehlý rastrový záhon velikosti půdorysu samotného kláštera (což bývalo v dobách baroka obvyklé) a štěpnice s ovocnými stromy. Architekt Pavel Prouza navrhuje zhruba čtvercový záhon založit znovu. Nebude však sloužit k pěstování mrkve či tuřínu, ale na devíti částech veřejnosti představí zvláštní typy krkonošské vegetace od štěrkového břehu řeky Labe přes horské louky po bylinkový záhonek. Jednotlivé části rastrového záhonu budou ohrazeny nízkou zídkou z kamenných kvádříků a zpřístupněny štěrkovými cestičkami.

Součástí projektu bude i výstavba zahradního altánku netradičního mnohoúhelníkového tvaru, který se stane součástí tzv. nášlapné stezky. Účastníci programu Tma přede mnou aneb Dotkněme se Krkonoš již měli možnost zažít zvláštní pocity, když našlapovali na různé povrchy, jako například písek, kůra, šišky atd., pouze bosí. Podobná stezka včetně proutěného průchozího tunelu bude součástí popisovaného záměru.

Na břehu přísně geometrické betonové vodní nádrže v těsné blízkosti klášterní zahrady vznikne malá petrologická expozice. Bude umístěna na půdorysně zvlněném dřevěném molu, které rozčlení nepřirozený tvar jedné strany nádrže. Skleněné tabule tu představí hlavní krkonošské horniny textem a makrofotografiemi. Samostatnými exponáty budou balvany konkrétních krkonošských hornin. Na expozici již pracuje známý krkonošský geolog a současně autor Hornické naučné stezky v Černém Dole RNDr. Radko Tásler ze Svobody nad Úpou.

Cesta, která zahradu protíná od jedné brány (u kláštera) k druhé (u útulku pro hendikepovaná zvířata), je nyní

blátivá. V roce 2013 by měla být protažena až do zámeckého parku a bude vydlážděna kamenem. Stezka pro pěší s travnatým povrchem se bude vinout sadem starých ovocných odrůd. Opraveny budou i ostatní komunikace včetně mostku přes vodní strouhu.

Rekonstrukce zahrady nejsou pouze opravy a výstavba. Aby ji bylo možné uskutečnit, musí padnout několik vzrostlých stromů. Například mohutný jasan, který vyrůstal původně z hrany obvodové zdi, oddělující velké parkoviště před hřbitovem od klášterní zahrady. Patrně původní náletový stromek za 50 let zesílil natolik, že jeho kořeny rozvalily 10 metrů prastaré zdi. Ta se zřítila na zahradu, ale bude znovu postavena.

Obnovená zahrada bude samozřejmě přístupná široké veřejnosti ve dne i v noci, s novým osvětlením. Rozpočet na celý projekt je přes 18 milionů korun. Rekonstrukce klášterní zahrady začala na jaře 2012 a areál bude znovu zpřístupněn ke konci letní sezóny o rok později.

*Michal Skalka, Správa KRNAP
mskalka@knap.cz*

DEN ZEMĚ 2012 V HRADCI KRÁLOVÉ

1. Na Dni Země se střediskem SEVER na Kavčím plácku třídní kolektiv uvítala Lenka Hronešová.

2. Lektorka Marcela Veselá při hře Energetické trojice objasnila dětem mnoho zajímavostí o obnovitelných a neobnovitelných zdrojích energie.

3. U jednoho ze sedmi stanovišť se žáci díky Slunci podívali, jak cvrčka solární cvrček.

4. Radka Urbánková přiblížila návštěvníkům princip fungování a význam solárního vaříče.

5. Dobrovolníci z Univerzity Hradec Králové luštili se žáky energetickou křížovku.

6. Zručnost trénovali žáci při výrobě modelu větrné elektrárny.

7. Po dopoledních oslavách si mnozí dopřáli chvíli odpočinku a začali přemýšlet nad tématem příštího ročníku.

8. Na stanovišti „Od ohně k Edisonovi“ žáci sestavili časovou osu a snažili se společně přijít na to, jak funguje petrolejka nebo pochodně.

Autoři fotografií:

Tereza Hejtmánková (č. 1, 5, 6, 7, 8)

a Martin Horký (č. 2, 3, 4,)

EKOCENTRUM DOTEK MÁ ZA SEBOU ROK REKONSTRUKCE

Od 1. března 2011 probíhá v Horním Maršově rekonstrukce bývalé fary. Po dokončení v druhé polovině roku 2013 budova poskytne špičkové zázemí pro činnost Střediska ekologické výchovy SEVER.

Nová fasáda a šindelem pokrytá střecha barokní budovy upoutá pozornost každého, kdo přijíždí do Krkonoš přes Horní Maršov. Kromě fasády a nové střechy stojí za pozornost také dřevěná konstrukce přístavby pro kotelnu a sociální zázemí, která vyrůstla u západní stěny budovy. Vedle těchto na první pohled patrných proměn zůstává velké množství práce kolemjdoucím skryto. Je to především rozsáhlé statické zajištění stěn budovy a krovu. V podkroví pak nové příčky rozdělující půdu na pokoje pro ubytování hostů. V celé budově jsou instalovány nové rozvody elektroinstalace, topení a vody a kanalizace.

Pokud půjde vše podle plánu, kolaudace opravené budovy proběhne nejspíše 30. září 2013, odkdy bude sloužit budova pro ekologické vzdělávání. Vedle prostor pro výuku a praktické dílny bude k dispozici uby-

tování v komfortních pokojích v podkroví a patře budovy. Účastníkům pobytových i krátkodobých programů poslouží moderní kuchyně s jídelnou. Ohřev užitkové vody a vytápění budovy budou zajištěny pomocí kotle na pelety a solárních kolektorů. Rekonstrukce vzduchu se využije také teplo, které by unikalo z budovy při větrání. S těmito moderními technologiemi se budou moci návštěvníci seznámit a budova se tak sama o sobě stane výukovou pomůckou.

Část prostor budoucích ekocentra bude přístupná nejen pro účastníky programů SEVERu, ale i pro náhodné návštěvníky, kteří si prohlédnou nejzajímavější prostory domu, kde bude zřízena expozice s pracovním názvem Fara na Dotek. Expozice by měla být interaktivní ne ve smyslu využití velkého množství multimediálních pomůček, ale v tom, že si návštěvník

bude moci na všechny „exponáty“ sáhnout a nějakým způsobem s nimi interagovat. Návštěvníci budou moci například usednout v kuchyni farské kuchařky, objevit její staré recepty a uvařit si vodu na čaj na otevřeném ohni černé kuchyně, nebo si za stolem pana faráře prolístovat matriku a třeba zapsat poselství dalším generacím do farní kroniky. Jedinou vadou na kráse má expozice Fara na Dotek v tom, že existuje zatím jen na papíře ve formě libreta a na rozdíl od rekonstrukce budovy na ni SEVER ještě nesehnal peníze. Snad se to ale brzo změní.

Rekonstrukce fary je financována z prostředků Evropské unie prostřednictvím Operačního programu Životní prostředí.

Jan Franta, SEVER Horní Maršov
jan.franta@ekologickavychova.cz

AKTUÁLNÍ DĚNÍ V KRŇOVICÍCH

V roce 2012 naplno probíhá v Podorlickém skanzenu v Krňovicích další etapa obnovy památkově chráněného vodního mlýna z Bělče nad Orlicí a projekt Revitalizace toku, nivy a mokřadů u Krňovic. Připravuje se také rozšíření výukových prostor Ekocentra Orlice, které je vynuceno stále se zvyšujícím zájmem o ekovýchové a tvůrčí programy Ekocentra.

Po zimní přestávce se naplno rozběhly další práce na obnově vodního mlýna z Bělče nad Orlicí. Tato významná stavební památka Královéhradecká, dochovaná ve stavu zbořeníště, byla v roce 2003 do Podorlického skanzenu v Krňovicích přenesena z původní lokality. Po mnoha letech přípravných prací a hledání finančních zdrojů na rekonstrukci stavby proběhla hlavní část obnovy v roce 2011. V lednu následujícího roku byla vlastní stavba úspěšně zkolaudována a probíhá dokončování interiéru. Hlavní část prací v roce 2012 však bude zahrnovat obnovu technologického vybavení mlýna, které bude tvořeno tzv. českým složením. Mlýn bude zpřístupněn pravděpodobně v roce 2013.

Po náročných jednáních a administrativních průtazích také byla zahájena další část revitalizace drobného vodního toku v okolí skanzenu, která je financována z Operačního programu životní prostředí. Akce zahrnuje obnovu zaneseného a nefunkčního vodního toku v lesním komplexu za skanzenem, který byl v části trasy počátkem 80. let

minulého století zatrubněn. V rámci revitalizace byla na něm zároveň vybudována soustava 4 různě velkých vodních tůň, které se v budoucnu stanou významným biotopem pro řadu rostlinných i živočišných druhů. Největší z tůň zároveň poslouží jako zdroj vody pro Bělečský mlýn. Ve druhé polovině roku 2012 bude dále probíhat čištění navazující vodoteče a slepého ramene Orlice v blízkosti skanzenu. Projekt tak bude (nevyskytnou-li se nepředvídané komplikace) do konce letošního roku po šesti letech příprav dokončen. V budoucnu je počítáno s tím, že v návaznosti na revitalizovaný vodní tok s tůněmi bude vybudována naučná stezka a vznikne tak příjemné naučně-odpočinkové místo v návaznosti na skanzen a ekocentrum.

Stále se zvyšující zájem o ekovýchové a tvůrčí programy Ekocentra Orlice i rozšiřující se nabídka programů vyžaduje vytvoření dalšího výukového prostoru v objektu ekocentra. Z těchto důvodů vznikne v podkroví střediska ještě menší výuková místnost, která

zároveň vytvoří zázemí pro tyto programy (prostor pro uložení pomůcek a materiálu, přípravná apod.). Díky příspěvku Královéhradeckého kraje a příspěvku z programu Dřevo 2012 (LČR, s. p. a ÚVR ČSOP) bude možno nové prostory využívat už ve druhé polovině roku 2012.

Vedle výše uvedených projektů probíhá v současné době ve skanzenu plnohodnotná turistická sezóna a je připravena řada tematických dnů a osvětových akcí pro nejširší veřejnost. Akcí, která proběhla v roce 2012 v Krňovicích zcela poprvé, bylo krajské kolo ekologické olympiády. Podrobnější informace o aktuálním dění najdete na stránkách skanzenu a ekocentra www.krnovice.cz.

Závěrem poděkování: Na dokončovací práce a obnovu technologie Bělečského mlýna významnou měrou přispěly Nadace ČEZ a Nadace OKD. Oběma dárcům patří velký dík.

Adam Záruba, ZO ČSOP Orlice
adam.zaruba@krnovice.cz

SE SEVEREM NA KLIMATICKOU KONFERENCI OSN V KATARU

Jak se dostat na klimatickou konferenci OSN, která proběhne od 26. listopadu do 7. prosince 2012? Pomocí mezinárodního projektu Model Climate Conferences. Ten připraví žáky na modelovou klimatickou konferenci elektronickým spojením s různými konferenčními státy, které budou ve stejné době v Kataru zasedat na 18. konferenci OSN o změnách klimatu.

Mezinárodní školní projekt s názvem Model Climate Conferences, do kterého se mohou přihlásit střední školy a 2. stupeň základních škol (8. a 9. třída), si klade za cíl podpořit aktivní občanství mladých lidí, a to prostřednictvím simulovaných klimatických konferencí. Projekt poskytne mladým lidem příležitost k rozvoji znalostí a kritického uvažování ohledně klimatických změn a metod k omezování jejich vlivů.

V přípravné fázi žáci zúčastněných škol vytvoří tzv. klimatické týmy, které budou zastupovat jednotlivé státy světa. Následně proběhnou na školách výukové programy o klimatických změnách a žáci dostanou za úkol zjistit informace a klimatickou situaci své konferenční země. Získané materiály pak budou v průběhu projektu konzultovat s žáky v Polsku a ve Velké Británii, kteří mají

This project has been funded with support from the European Commission and British Council.

stejnou úlohu. Po celou dobu projektu se klimatické týmy připravují na vyvrcholení akce, kterým je simulovaná klimatická konference – jednotlivé státy na ní přednesou svoje stanovisko a pokusí se společně s ostatními státy světa vyjednat mezinárodní cíle, které by mohly vést ke snižování koncentrací CO₂ v ovzduší.

V České republice se uskuteční pět klimatických konferencí – v Hradci Králové, Litoměřicích, Trutnově a dvě konference v Brně. Všechny akce proběhnou ve stejném termínu jako klimatická konference OSN a minimálně dvě z nich budou mít elektronické spojení do Kataru.

Do projektu je možné se přihlásit do 30. září 2012 na adresu autorky článku. Školní projekt trvá od října roku 2012 do konce ledna 2013. V říjnu budou probíhat první výukové programy, na konec listopadu a začátek prosince jsou plánovány klimatické konference.

Projekt podpořila Evropská komise v rámci programu Youth in action. V rámci České republiky spolupracuje SEVER s Nadací Partnerství, která zajistí brněnské klimatické konference.

*Michaela Hürková, SEVER Horní Maršov
michaela.hurkova@ekologickavychova.cz*

EVALUACE POBYTOVÉHO PROGRAMU

Každý, kdo realizuje výukové programy, by se měl zajímat, jaký dopad mají na jeho účastníky. Tak se ptali i pracovníci střediska SEVER a snažili se hledat odpověď na tuto otázku – a rozhodli se pro hlubší evaluaci pobytového programu. Proces evaluace, který nastartovali, je součástí projektu s názvem „Týden pro udržitelný život – vzdělávací pobytový program pro žáky ZŠ a SŠ“ a je zaměřen na zvyšování kvality pobytového programu střediska SEVER.

SEVER oslovil externího evaluátora Jana Činčera, odborníka zabývajícího se touto problematikou, a společně probrali několik fází projektu. Nejprve šlo o možnosti a limity, které lze od procesu a výsledku evaluace očekávat. Ukázala se potřeba dodefinování cílů nejen celkového pobytového programu, ale i jeho jednotlivých bloků. Pak přišly na řadu evaluační otázky – půjde hlavně o zjištění, jak program ovlivňuje postoje žáků a jejich rozhodnutí k proenvironmentálnímu chování. Na základě těchto výstupů a připomínek realizačního týmu vytvořil Jan Činčera evaluační dotazník.

Dotazník byl nejprve otestován, následně v něm byly provedeny drobné úpravy a poté pracovníci střediska

uskutečnili sběr dat ze vzorku více než 150 účastníků pobytového programu. Výslednou evaluační zprávu je možné najít na stránkách střediska SEVER. Tímto však proces evaluace neskončil, naopak nastartoval další fázi sběru dat a podnítil hledání cest k dalšímu zkvalitňování pobytového programu. Evaluační proces byl poměrně dlouhý (trval 2 roky a ještě zdaleka nekončí) a náročný, ale jeho přínosy jsou jednoznačné:

- pomohl k ujasnění si cílů i výstupů jednotlivých bloků i celkového pobytu;
- přispěl k interní diskusi o dalším

směřování pobytových programů; → odpověděl na některé otázky související s efektivitou pobytového vzdělávacího programu a nastartoval proces jeho dalšího zkvalitňování.

Jste lektor výukových programů či pedagogický pracovník a chcete také zjišťovat, jak funguje váš program či jiný vzdělávací celek, nebo máte zájem o výsledky evaluačního procesu střediska SEVER? Jeho pracovníci se rádi podělí o zkušenosti či poskytnou radu, jak začít s procesem evaluace.

Projekt *Týden pro udržitelný život - vzdělávací pobytový program pro žáky ZŠ a SŠ* je podpořen Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

*Jaromír Kvasnička, SEVER Horní Maršov
mirek.kvasnicka@ekologickavychova.cz*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ZAHRADA JAKO MÍSTO PRO PŘÍRODU

Zastavování dalších volných ploch krajiny rodinnými domky a tendence k druhově chudému osazování zahrad vede k poklesu počtu synantropně žijících druhů živočichů. To bylo i důvodem k vyhlášení dlouhodobé, volně koncipované soutěže Českého svazu ochránců přírody „Živá zahrada“.

Organizace ZO ČSOP Křižánky-Jičín se k této akci přidala již v roce 2008 vytvořením putovní výstavy „Živá zahrada“, která byla instalována na celkem 11 místech České republiky. V roce 2012 získala ZO ČSOP Křižánky-Jičín grant na další akci, týkající se tohoto tématu. Projekt „Zahrada jako místo pro přírodu“ bude širokou veřejností informovat o tvorbě přírodních zahrad z širokého komplexu hledisek. Na své si přijdou pěstitelé, pro které je zahrada zdrojem zdravých potravin, i ti, kteří si chtějí na okrasné zahradě pouze odpočinout a při tom ji rádi sdílejí s řadou zajímavých živočišných druhů. Projekt, který zahrnuje celkem 7 přednášek, 2 exkurze a jeden celodenní seminář, proběhne v období říjen 2012 až listopad 2013. Přednášky se budou konat v Regionálním muzeu a galerii v Jičíně, vždy ve čtvrtek od 17.00 hodin. První přednáškou 9. října 2012 bude „Úvod do přírodního zahradničení“ od Mgr. Petry

Zíkové. Posluchači se seznámí se základními pojmy – co si pod pojmem přírodní zahrada představí, jaké dvě hlavní soutěže v České republice na toto téma probíhají a prohlédnou si také fotografie rakouských přírodních zahrad či záběry z rakouského města Tulln an der Donau, kde existuje stálá zahradní expozice.

6. listopadu 2012 proběhne přednáška RNDr. Zdeňka Mrkáčka na téma „Ptáci na zahradě“ a účastníci se dozvědí, které ptačí druhy mohou na zahradě potkat a jak vytvořit atraktivní zahradu pro ptáky. Poslední letošní přednáška (27. listopadu 2012) bude na téma „Živé ploty“ opět s Mgr. Petrou Zíkovou – přinese seznámení zejména s netradičními druhy dřevin s jedlými plody a bude připravena i jejich ochutnávka.

Petra Zíková, ZO ČSOP Křižánky-Jičín
zo@csopkrizanky.cz

NABÍDKA PŘEDNÁŠEK A EXKURZÍ PRO ROK 2013:

Přednášky:

→ **Biologická ochrana** (RNDr. Klára Bezděčková) – jak se bránit škůdcům na zahradě bez chemie, za pomoci přírodních zákonitostí
→ **Permakultura** – vytvoření zahrady produkující zdravou zeleninu i ovoce, s minimální náročností údržby, fungující na principu přírodních zákonů a vztahů mezi organismy
→ **Obyvatelé hmyzích hotelů** – s entomologem o druzích hmyzu, které jsou na zahradě vítané, a jak je do zahrady přilákat
→ **Koupací jezírka** – hit posledních několika let – jejich stavba, údržba, rostliny a živočichové, ale též problémy, které mohou uživatele potkat

Exkurze:

→ **Planta Naturalis** – exkurze do firmy, která se zabývá pěstováním lučních směsí a trvalek
→ **Zahrada IV. Základní školy v Jičíně** – první jičínská zahrada, která získala status „Živá zahrada“
→ **Víkendový kurz ekozahradničení** – praktické ukázky tvorby a údržby přírodní zahrady, zejména s důrazem na pěstování zdravého ovoce a zeleniny; pod vedením Ing. Heleny Vlašínové ze Zahradnické fakulty Mendlovy univerzity v Brně

Přesné termíny a další podrobnosti:
www.csopkrizanky.cz
nebo na úvodní přednášce.

OVČÁCKÉ SLAVNOSTI V BABIČČINĚ ÚDOLÍ

Nezvykle teplé počasí přivítalo v sobotu 28. dubna 2012 v Babiččině údolí přes tisíc návštěvníků, kteří se vydali navštívit Ratibořické ovčácké slavnosti – již tradiční osvětovou akci, realizovanou v rámci oslav Dne Země. Pestrý program jim přinesl nejen potěšení, ale i poznání a zároveň poukázal na některé tradiční hodnoty našich předků, včetně souznění života s přírodou.

Děti i dospělí mohli v průběhu dne zhlédnout řadu rozličných ukázek nejen v ovčáckém stylu, například pastvu ovcí, ruční zpracování vlny, práci ovčáckého psa, přehlídku plemen ovcí a koz, výstavu na téma hospodaření na půdě, uměleckou práci kovářů či činnost Českého svazu včelařů. Nechyběly ochutnávky ovčích a kozích sýrů, klobás. Největší úspěch mělo na roštu čerstvě opečené jehněčí. Vyznavači chůze a zdravého životního stylu dorazili do Ratibořic stylově – v rámci vycházky s holemi Nordic walking pod vedením lektorky Jarušky Morávkové. Příznivci přírody měli jedinečnou možnost absolvovat ve dvou etapách vlastivědnou exkurzi s průvod-

ci ze Správy Chráněné krajinné oblasti Broumovsko, kteří až k Rýzmburskému altánu se zaujetím představovali známé i méně známé pozoruhodnosti Národní přírodní památky Babiččino údolí.

V duchu poznání přírody se nesly i další aktivity. Skautské středisko Jiřího Šimáně z České Skalice připravilo indiánské tee-pee a ukázky postoje k přírodě, smyslového vnímání i zručnosti, kterou si mohli návštěvníci prověřit na stromových lávkách. Pracovník Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Jaro Jaroměř seznámil návštěvníky s různými typy budek pro ptáky i pro hmyz. V tvořivých dílnách, které připravilo Středisko volného času Báj

a Centrum maminek Bublínka, si malí i velcí mohli zhotovit zajímavé výrobky a zároveň zužitkovat odpadový materiál. Poznávání dřevin, pozorování přírodnin ve zvětšujících kelímčích a výroba ovečky z pravé vlny byly dalšími aktivitami, které tato osvětová akce nabízela.

Akci realizovanou v rámci Celostátní sítě pro venkov pořádalo Centrum rozvoje Česká Skalice, Královéhradecké sdružení chovatelů ovcí a koz, Správa NKP státního zámku Ratibořice ve spolupráci s dalšími výše jmenovanými organizacemi.

Helena Hamanová
helena.hamanova@centrumrozvoje.eu

PUBLIKACE

OSOBNOSTI EKOVÝCHOVY

Ministerstvo životního prostředí České republiky 2011, 119 stran, texty shromáždila a uspořádala Marcela Křížová

Publikace představuje 37 osobností, které působí nebo působily v České republice v oblasti ekologické výchovy. Jsou zde shromážděna hlavní data významných pracovníků a pracovníků EVVO, údaje o jejich práci a jejich výsledcích. Výčet osobností EVVO není úplný. Ten, kdo zná „prostor ekologické výchovy v ČR“, jistě potvrdí, že zde není nikdo, kdo by nebyl všeobecně znám a o jeho nebo jejich zásluhách by byly pochybnosti. V publikaci si můžete přečíst např. o Ing. Aleši Máchalovi, Mgr. Emilii Strejčkové, Prof. RNDr. Haně Librové, CSc. nebo o RNDr. Jiřím Kulichovi.

Nezbývá, než se začíst a v dobrém vzpomínat na ty, kteří už nejsou mezi námi a poděkovat těm, kteří a které pracují pro nás a naše děti.

Publikace je k dispozici v elektronické podobě na adrese: <http://www.ekocentra.cz/pdfonline/osobnosti-ekovychovy-pdf/>

Polášková Anna a kol.

ÚVOD DO EKOLOGIE A OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Nakladatelství Karolinum, 2011, 1. vydání, 340 Kč

Monografie probírá témata, kterými se zabývá současná ekologie a environmentalistika, od čisté ekologie jako součásti či nadstavby biologie a botaniky, přes ochranu biodiverzity, problematiku potravních řetězců a biotechnologií až po fyziku a chemii žádoucích i nežádoucích složek životního prostředí, vše včetně základní legislativy. Kolektiv autorů s různou specializací – ekolog J. Stonawski,

chemici-bioanalytici A. Polášková a V. Kraják, farmaceut T. Siatka a lékař K. Etlér zdůraznili otázky související s lidským zdravím a tedy významné pro farmaceuty, kniha je však mezioborová a může sloužit širší veřejnosti.

Zdeněk Mrkáček PTÁCI ČESKÉHO RÁJE

V roce 2011 vydala ing. M. Kohoutová, Turnov, edice Vlastivěda Českého ráje (4. sv.), 1. vyd., 298 str., v příloze zvukové CD. Cena 300 Kč.

Zoolog a ochránce přírody RNDr. Zdeněk Mrkáček se ze svého okouzlení přírodou a krajinou Českého ráje již v minulosti vyznal v řadě – dnes už většinou rozebraných – fotografických publikací. Možná v tom nebyl původní záměr, ale svojí novou knihou o ptácích tohoto koutu naší republiky oslovil asi nejširší spektrum veřejnosti. I když jeho dílo nese označení jako „fotografický atlas ptáků“, zdaleka není určeno jen ornitologům či dalším přírodovědným zájemcům. Polygraficky kvalitně provedená kniha, obsahující texty a zdařilé barevné fotografie 134 ptačích druhů, uvádí přístupnou formou zpracované informace o poznávání jednotlivých druhů v přírodě, o výskytu v Česku a v Českém ráji, o jejich životních nárocích atd. Nechybí však ani vyjádření vztahu ptačí fauny k mýtům, výtvarnému umění a hudbě – kniha v několika případech uvádí také prepis ptačích zpěvu v notách a na přiloženém CD zachycuje a zasvěceně komentuje hlasové projevy 33 druhů. Může být proto i pomůckou školní výuky, ale též výtvarně kvalitním a hod-

notným suvenýrem pro návštěvníky Českého ráje.

Publikace by proto neměla chybět v knihovničce žádného obdivovatele našeho ptactva či přírody Českého ráje. Lze k ní vzít snad jen dvě připomínky. Případné didaktické využití „Ptáků Českého ráje“ znesnadňuje záznam ptačích hlasů na CD pouze jako číslovanych stop, bez jmenovitého označení, přičemž seznamu nahrávek – uvedenému v závěru knihy – číselné odkazy chybějí. A druhá poznámka je spíše jen doporučením – rozměry 23 x 13 cm a tisk na křídovém papíře dávají publikaci hmotnost 1 kg, jinak řečeno, předurčují spíše její „kabinetní“ využití; za zvážení by proto stálo případné vydání polygraficky asi méně kvalitního, ale formátem kapesního a nepříliš hmotného paperbackového vydání na ofsetovém papíře, vhodného jako určovací pomůcka do terénu.

Historicky první atlas ptáků Českého ráje vyšel na sklonku minulého roku a o jeho kvalitách, potřebnosti i přitažlivé ceně svědčí fakt, že značná část nákladu je již rozebrána. Knihu lze zakoupit ve všech turnovských knihkupectvích (Kniha u Jizery, Kniha Českého ráje, Antikvariát Michala Bartůňka), v sezóně je k mání i v informačním středisku Správy CHKO Český ráj Arbo-retum Bukovina u Hrubé Skály. I když není v klasickém internetovém prodeji, lze ji k případnému zaslání objednat v turnovském Bartůňkovu antikvariátu. (yb)

Jan Gehl MĚSTA PRO LIDI

Český překlad původního vydání *Cities for People* (2010) vydala v roce 2012 Nadace Partnerství, Brno, 282 str. Cena 790 Kč.

V přelomové publikaci „Města pro lidi“, určené především im urbanistům, architektům či pracovníkům územního plánování a rozvoje, ale také politikům, studentům, pedagogům a další odborné veřejnosti, světově uznávaný dánský architekt Jan Gehl objasňuje důvody a metody

pro utváření „měst pro lidi“. Kniha byla od svého vydání v angličtině, dánštině a čínštině oceněna několika prestižními cenami – není zdaleka jen teorií, ale díky poznatkům ze svého celoživotního výzkumu Gehl zodpovědně vysvětluje, jak vytvářet města, která jsou živá, bezpečná, udržitelná a zdravá. Autor v praxi pomohl přeměnit prostředí řady měst na celém světě tak, aby je lidé mohli co nejlépe využívat a cítit se v nich skutečně dobře.

„Jan Gehl poselstvím své knihy apeluje na lidský rozměr městského prostoru. Měřítkem kvality se opět musí stát člověk, ne automobil, jak tomu bylo v posledním půlstoletí. Radnice mnoha světových měst tento trend reflektují a občané i turisté to oceňují. Jan Gehl změnu myšlení dokumentuje po celém světě a vyzývá tím k následování nás a naše politiky,“ míní Miroslav Kundra, ředitel Nadace Partnerství.

Autorův příspěvek každodennímu životu lidí zdůrazňuje také socioložka a environmentalistka Hana Librová, když říká: „Příjemný a zároveň ekologicky příznivý život si spojujeme s pobýváním na venkově, blízko přírody, daleko od města. Kniha Jana Gehla nás z tohoto omylu vyvádí. Přesvědčivě, na konkrétních příkladech ukazuje, že i promyšleně a citlivě utvářené prostory města představují specifické příležitosti k radostem vsedních či svátečních dnů.“

Nadace Partnerství, která pomáhá lidem pečovat o životní prostředí a podporou environmentálních projektů je dobře známa i v Královéhradeckém kraji, s architektem Janem Gehlem spolupracuje dlouhodobě a do českého prostředí jej uvedla překladem knihy „Život mezi budovami“. Jeho nejnovější publikaci lze objednat u vydavatele a distributora, založeného nadací Partnerství, o. p. s., Údolní 33, 602 00 Brno, tel: 515 903 111, www.nadacepartnerstvi.cz, www.partnerstvi-ops.cz.

Kateřina Urbanová
katerina.urbanova@nap.cz

Jan Vaněk, Jiří Flousek, Jan Materna ATLAS KRKONOŠSKÉ FAUNY

Nakladatelství Karmásek, České Budějovice, 2012, 384 stran, 480 Kč

Máte již ve své knihovničce Atlas krkonošských rostlin? Na začátku roku 2012 se dostala na pulty knihkupectví další publikace – *Atlas krkonošské fauny*, formátem a grafickou úpravou se přibližující k botanickému předchůdci. Jak vypadá a v čem je jiná?

Ekoton č. 13 z roku 2010 přinesl informaci o tehdy vycházejícím *Atlasu krkonošských rostlin*. Již v okamžiku,

kdy se titul objevil na knižním trhu, jeho vydavatel – českobudějovické nakladatelství Karmásek – projevil zájem o to, aby nebyl atlasem jediným, ale aby našel pokračování, přinejmenším v oboru zoologie. Stejně jako v případě atlasu flóry i pro sepsání knihy o fauně Krkonoš se našli autoři přímo v regionu – na Správě Krkonošského národního parku ve Vrchlabí. Jsou jimi zoologové Jan Vaněk, Jiří Flousek a Jan Materna.

Také tato knížka má netradiční výškový formát 285 × 120 mm, vhodný spíše pro domácí užití než do batohu. Rozsah se rozrostl o 56 stránek na 392 stran, tloušťka knihy je však stejná díky užití jiného papíru. Kvalitnější papír se také zasloužil o dobře reprodukované fotografie: jsou věrně barevné, s prokreslenými detaily. Fotografiím, které jsou nejdůležitější součástí atlasu, tištěnou po třech (výjimečně po dvou nebo čtyřech) záběrech na lichých stránkách, prospělo i jejich zvětšení; díky tomu si i drobné bezobratlé lze prohlédnout v nadživotní velikosti se všemi detaily.

Nejpodstatnější je samozřejmě odborný obsah. Po autorském úvodu a předmluvě biologa, filosofa a spisovatele Stanislava Komárka následuje třicetistránková úvodní část, v několika kapitolách seznamující se základními typy životních prostředí v Krkonoších (Lesy, Podhorské a horské louky, Tundra, Vodní svět, Lidská sídla), historií poznávání krkonošské zvěřeny, původem fauny Krkonoš a ohrožením a ochranou druhů. Nejrozsáhlejší část knihy však logicky zaujímá vlastní atlas živočichů, rozdělený na dvě části – Bezobratlí (310 druhů) a Obratlovci (140 druhů). O ně se autoři rozdělili – půdní bezobratlé a sekáče zpracoval Jan Materna, měkkýše, pavouky a hmyz Jan Vaněk a obratlovce Jiří Flousek. Pozitivem je, že autoři se nezaměřili jen na morfologický popis druhu, ale snažili se uvést co nejvíce údajů v rubrikách Výskyt v Krkonoších a Biologie. Univerzální biolog (a také fotograf) Jan Vaněk v knize zúročil svůj

celoživotní profesní i soukromý zájem o drobné krkonošské živočichy, a také ornitolog a chiropterolog Jiří Flousek (30 let odborný pracovník Správy KRMAP) a půdní biolog a odborník na klíšata Jan Materna mu úspěšně sekundují. Texty jsou na sudých stránkách vlevo – uvedena je charakteristika druhu, výskyt v ČR a Krkonoších, doba a prostředí výskytu, biologie, ohrožení a poznámka (většinou uvádějící příbuzné druhy). Zvláště v oddílu Biologie se autoři snaží přinést co nejvíce informací o životní strategii a projevech živočichů, jejich vztahu k horskému prostředí, u obratlovců je uváděna i početnost druhu v Krkonoších a její trendy. Atlas tedy rozhodně není jen suchým popisem uváděných druhů. Na samém konci knihy je pak soupis použité a doporučené literatury a rejstříky – zvláště pro bezobratlé a obratlovce.

Na obrazovém vybavení knihy se podílel početný kolektiv fotografů (23), přičemž rozhodující výběr bezobratlých objektivem zachytil Jan Vaněk, u obratlovců jsou nejčastějšími autory Tomáš Bělka a Petr Šaj.

Atlas krkonošské fauny lze koupit – kromě běžného prodeje v knihkupectvích – také v informačních střediscích Správy KRMAP nebo v jejím e-shopu <http://eshop.krnapp.cz/>, a to za zvýhodněnou cenu 480 Kč.

Jiří Dvořák, Správa KRMAP
jdvorak@krnap.cz

WEB PRO PRAKTICKOU OCHRANU PŘÍRODY

ZO ČSOP JARO Jaroměř spustila na stránkách www.pomahamprirode.cz internetový obchod, kde lze například pro školu nebo zahradu zakoupit ptačí budky, krmítka, budky pro hmyz, savce nebo hmyzí hotely. Je možné objednat si také ekomasáž či originální poštovní schránku (budku pro sršně) nebo zakoupit poukaz na zážitkový den „Ošetřovatel záchrané stanice“. Na stránkách se dá objednat i prohlídka záchrané stanice v Jaroměři, odborné a cestopisné přednášky a další služby spojené s praktickou péčí o životní prostředí. K dispozici je též surový ovčí a kozí hnůj. Veškerý výtěžek z prodeje služeb a výrobků je využit na péči o přírodu nebo na zajištění chodu Záchrané stanice pro zraněné živočichy v Jaroměři.

NOVÉ POMŮCKY PRO ŠKOLY

CO NOVÉHO V RÁMCI PROJEKTU SEVER ŠKOLÁM, ŠKOLY SOBĚ

Tříletý projekt Střediska SEVER, zaměřený na vzdělávání pedagogů, se zvolna chýlí ke konci. Kromě desítek vzdělávacích akcí, které probíhaly v 9 krajích naší republiky, vzniklo během trvání projektu také několik zajímavých pomůcek pro pedagogy, kteří pracují s žáky 2. stupně ZŠ a středních škol.

O pomůcce **Časová osa – Využívání české krajiny člověkem aneb kdy se zrodily problémy životního prostředí**, informoval Ekoton již v předchozím čísle.

Další pomůckou je simulační hra **Fishbanks**: na příkladu mořského rybolovu seznamuje s problémy, které přináší využívání společného (veřejného) zdroje. Hráči pracují ve skupinách, v nichž vystupují v roli podnikatelů – majitelů rybářských společností. Cílem hráčů je hospodařit se společnými lovišti a počátečním majetkem tak, aby měli na konci hry co největší majetek, což obvykle vede ke strategii ulovit co největší počet ryb každý rok. Počet ryb, které však mohou ulovit, se zvyšuje rozmnožováním a snižuje přirozenou smrť a rybolovem. Při zcela neomezeném lovu se v mnoha případech stane, že hráči svá loviště vyloví dříve, než skončí

jejich podnikání, populace ryb nemá dostatek času a kvalitních jedinců, aby se mohla v dostatečné míře přirozeně obnovit. Hra je inspirována skutečnými případy, kdy některá loviště v mořích byla úplně vylovena, některé druhy ryb se octly na hranici kritického ohrožení a bylo nutné legislativně jejich lov zakázat či stanovit kvóty povoleného lovu. Po skončení hry probíhá diskuse o hlubších souvislostech problematiky využívání obnovitelných zdrojů, o souvislostech ekonomického růstu a čerpání přírodních zdrojů. Žáci by měli porozumět pojmům obnovitelné a neobnovitelné zdroje, vyčerpitelné a nevyčerpitelné zdroje a pochopit principy možných opatření na ochranu zdrojů (potřebu společné dohody, regulaci využívání atd.). Pomůcka Fish Banks obsahuje: počítačový program, s nímž pracuje vedoucí hry a s jehož pomocí počítá zisk společnosti a reguluje množství ryb apod., metodický návod, jak vést hru i závěrečnou diskusi, herní plán a manuál pro hráče. Autorem hry je americký profesor Dennis Meadows, mimo jiné autor knihy Meze růstu.

Pro výuku o problematice globálních problémů, jejich příčin a vzájemných souvislostí je určeno **DVD Globální problémy**, které obsahuje 9 prezentací k tématům: Konflikty a násilí ve světě;

Potlačování lidských práv; Vývoj světové populace; Zdraví a výživa; Ubývající zdroje a rostoucí znečištění; Světová spotřeba; Sociální nerovnost; Globalizace; Rozmanitost života. Prezentace v části pro žáky obsahují základní informace o problému a možnosti jeho řešení, jak na úrovni států a mezinárodních organizací, tak na úrovni jednotlivce, dále pak grafy, fotografie a obrázky. Část určená pedagogům obsahuje rozšiřující informace a odkazy na literaturu a webové stránky.

Poslední pomůckou je **DVD ABCD ekologie aneb Životabudič**, což je série 26 krátkých cca 4 minutových filmů na téma ekologicky šetrné spotřebitelství, k nimž SEVER získal dispoziční právo. Filmy vtipně moderují známí herci Miroslav Vladyka a Petr Vacek. Filmy jsou vhodné jako inspirace a motivace pro ekologicky šetrné chování, k rozpoutání diskuse na toto téma např. v hodinách občanské výchovy.

Informace o možnosti získání pomůcek na adrese:

Hana Kulichová, SEVER
hana.kulichova@ekologickavychova.cz

HRA ENERGETICKÉ TROJICE

Chcete si se svými žáky a studenty zopakovat téma obnovitelných a neobnovitelných zdrojů energie, potrénovat paměť a ještě se při tom zasmát? Pak je nejvyšší čas, abyste vyzkoušeli novou hru v malé krabičce. Co v ní najdete? 30 hracích karet a návod s řešením. A čeho má hráč při hře dosáhnout? Najít postupným otáčením karet co nejvíce správných trojic obrázků, které budou vždy obsahovat **zdroj energie – zařízení na zpracování energie na elektrickou energii – symbol, zda je zdroj obnovitelný nebo neobnovitelný**. Při hře budete potřebovat pár přátel, dobrou paměť a správný úsudek. Upozornění: Hra je zatím vydána v malém nákladu za dotovanou cenu, takže kdo dřív přijde nebo napíše (jana.skuckova@ekologickavychova.cz), může začít hrát! Cena hry: 65 Kč

TKALCOVSKÉ VENKOVSKÉ MUZEUM V TRUTNOVĚ VOLETINÁCH - DŮM POD JASANEM

Výběr z programů pro závěr roku 2012. Všechny akce se konají v Domě pod jasanem, Voletiny 22, Trutnov.
Podrobnosti, přihlášky a další programová nabídka – Martina Poliaková, tel. 736 275 027,
dumpodjasanem@seznam.cz, www.dumpodjasanem.cz.

1. září 2012, sobota, 10:00

ROHOVINA A PERLEŤ v lidové tvorbě – seminář nositele lidových tradic

Zpracování rohoviny, výroba šperků z perleti
Pro lektory muzeí a neziskových organizací
Hrazeno z programu OP VK Vzdělávání lektorů muzeí a NO
v oblasti tradičních řemesel
Nutná je předchozí rezervace

20. září 2012, čtvrtek, 16:30–19:00

TEPANÝ MĚDĚNÝ ŠPERK

Výroba originálního šperku ze zbytků mědi
Pro veřejnost
Cena: 250 Kč
Nutná je předchozí rezervace

9.–11. listopadu 2012, pátek od 12:00 až neděle

TVORBOU K ROZVOJI OSOBNOSTI

Třídenní seminář – keramická loutka, kašírování, výroba ručního papíru, práce s modelovacími hmotami dostupnými na

trhu a jejich srovnávání, FIMO šperky
Pro pedagogické pracovníky mateřských škol v Královéhradeckém kraji
Hrazeno z programu OP VK Další vzdělávání pedagog. pracovníků – včetně stravy a ubytování
Účast po zaslání a potvrzení přihlášky

1. prosince 2012, sobota, od 13:00

STAROČESKÉ VÁNOCE V TKALCOVSKÉM MUZEU

Tradiční rukodělná a zvykoslovná akce. Ve Vánocemi provoněném muzeu i řemeslné dílně můžete vyrábět drátované ozdoby, ozdoby z pedigu či slámy, zdobit perníčky se zkušenou perníčkářkou, tvořit háčkové vánoční ozdoby, keramické jmenovky k dárkům; novinkou programu je výroba svíček, hvězd, andělů, korálkové zdobení svícnu a vánoční přání z ručního papíru. Ukázky staročeských lidových vánočních dekorací.
Pro veřejnost
Vstupné: 70 Kč

PODORLICKÝ SKANZEN KRŇOVICE

22.–23. září 2012, sobota a neděle, od 10:00

STARÁ ŘEMESLA

Den zaměřený na ukázkou starých řemesel dříve běžných na venkově s možností si některé práce vyzkoušet.

15.–16. prosince, sobota a neděle, od 10:00

VÁNOCE VE SKANZENU

Akce uzavírá sezónu ve skanzenu. Přijďte nasát atmosféru vánočních interiérů. Součástí programu budou drobné dílny a ochutnávka tradičních vánočních pokrmů.

SPRÁVA KRNPAP

AKCE PRO ŠKOLY A VEŘEJNOST

8. září 2012, sobota, od 20:00

EVROPSKÁ NOC PRO NETOPÝRY

Představení netopýrů – beseda, promítání, odchyt, kroužkování.
Místo konání: Vrchlábí, zámecký park
Cena: zdarma
Cílová skupina: veřejnost
Kontaktní osoba: Klára Máslová, 499 456 322,
kmaslova@krapap.cz

8. září 2012, sobota

PROČ JE HOŘEC HOŘKÝ

Exkurze zaměřená nejen na erbovní rostlinu Krkonoš – hořec tolitovitý s praktickým zkoumáním hořkosti hořce.
Místo a čas konání: východní Krkonoše, bude upřesněno na www.krapap.cz
Cena: 100 Kč/děti 50Kč
Cílová skupina: veřejnost
Kontaktní osoba: Klára Máslová, 499 456 322,
kmaslova@krapap.cz

15.–21. září 2012, 8:00–15:00
TMA PŘEDE MNOU ANEB DOTKNĚME SE KRKONOŠ

Osmý ročník krkonošské smyslové výstavy pro nevidomé a ty, kteří si chtějí vyzkoušet tuto roli.

Místo konání: Vrchlabí, budova Správy Krnap

Cena: 5 Kč za osobu

Cílová skupina: veřejnost, nevidomí, školy

Kontaktní osoba: Daniel Bílek, 499 456 322, dbilek@krnap.cz

Je nutné se přihlásit předem!

15. září 2012, sobota
ČLOVĚK NA HŘEBENECH

Exkurze o tom, že vrcholové partie hor jsou od pravěku navštěvovány člověkem a přetvářeny k jeho obrazu. Nelehký výstup na hřebeny západních Krkonoš.

Místo konání a čas: západní Krkonoše, viz www.krnap.cz

Cena: 100 Kč/děti 50Kč

Cílová skupina: veřejnost

Kontaktní osoba: Olga Hájková, 737 270 556,

ohajkova@krnap.cz

22. září 2012, sobota
JAK NEJÍT Z BULTU DO ŠLENKU

Exkurze zaměřená na rašeliník, rašelinu a rašeliniště a vše, co s nimi souvisí.

Místo konání a čas: bude upřesněno na www.krnap.cz

Cena: 100 Kč/děti 50Kč

Cílová skupina: veřejnost

Kontaktní osoba: Jakub Kašpar, jkaspar@krnap.cz,

499 456 314

22. září 2012, sobota
SKAUTSKÁ ČISTÁ SOBOTA

Přírodovědné exkurze pro skautské oddíly spojené s očistou krkonošských turistických tras a přednáškami.

Místo konání: ubytování v kempu ve Špindlerově Mlýně, sraz 21. 9. do 20:00 v kempu

Cena: za ubytování bude upřesněna

Cílová skupina: skautské oddíly

Kontaktní osoba: Daniel Bílek, 499 456 322, dbilek@krnap.cz

5.–7. října 2012
ZACLONĚNĚ KRKONOŠE S TOPÍ PIGULOU

Fotografický workshop pro začátečníky i pokročilé

Místo konání a čas: východní Krkonoše, bude upřesněno na www.krnap.cz

Cena: bude upřesněna

Cílová skupina: široká nedobře fotografující veřejnost, toužící po skvělých snímcích vlastní produkce

Kontaktní osoba: Michal Skalka, mskalka@krnap.cz,

499 456 321

29. září 2012, sobota
MRAVENČENÍ

Přijďte se dozvědět, jak to bylo s Ferdou Mravencem, jak mravenci žijí a komunikují. Součástí programu bude výlet k mraveništi, kde si budeme moci přičichnout k vůni kyseliny mravenčí a zahrát i nějakou hru.

Místo konání: Vrchlabí, hlavní budova Správy KRNP

Cena: Děti do 6 let zdarma, děti 6 až 12 let 50 Kč a ostatní 100 Kč

Cílová skupina: široká neodborná veřejnost, včetně dětí od –1 do + 99 let mládí

Kontaktní osoba: Klára Máslová, Správa KRNP, pracoviště

EVV, kmaslova@krnap.cz, 737 225 507, www.krnap.cz

6. října 2012, sobota
ZA KRÁSOU KRKONOŠSKÝCH ROUBENEK

Exkurze, o tom jak vypadají typické znaky našich roubenek a jaké chyby děláme při jejich výstavbě dnes

Místo konání a čas: Horní Štěpanice, viz www.krnap.cz

Cena: 100 Kč/děti 50 Kč

Cílová skupina: veřejnost

Kontaktní osoba: Olga Hájková, 737 270 556,

ohajkova@krnap.cz

13.–14. října 2012, sobota–neděle
TERÉNNÍ POCHŮZKA PRO PRŮVODCE PO KRKONOŠSKÉM NÁRODNÍM PARKU

Při terénní pochůzce s odborníky se dozvíte to, co byste jinak museli měsíce studovat v knihách. Uvidíte věci, které zůstávají běžným návštěvníkům skryty.

Místo konání: Východní Krkonoše

Cena: 1490 Kč

Cílová skupina: stávající průvodci a široká veřejnost, která chce více poznat Krkonoše

Kontaktní osoba: Radek Drahný, Správa KRNP, pracoviště EVV, rdrahny@krnap.cz, 737 209 900, www.krnap.cz

20. října 2012, sobota, 9:00–12:00
KAŠTAŇÁK A OSLOVA DNE STROMŮ

Vyhlášení výsledků soutěže Kaštaňák 2012, pražení kaštanů, stromy zámeckého parku, soutěže.

Místo konání: Vrchlabí, Správa KRNP, zámecký park

Cena: zdarma

Cílová skupina: soutěž Kaštaňák – děti MŠ, ZŠ, Oslava Dne stromů – veřejnost

Kontaktní osoba: Kamila Nývltová, 499 456 322,

knyvltova@krnap.cz

27. října 2012, sobota
K ČEMU JSOU DOBRÉ LIŠEJNÍKY

Taky si myslíte, že lišejníky vždycky ukazují sever? A víte, že to je nesmysl? Tušíte, k čemu by se lišejníky mohly hodit a k čemu je lidé na celém světě používali? Víte, jak chutnají, a které se do úst nestrkají? Vedená exkurze pro všechny.

Místo konání a čas: Janské lázně

Cena: 100 Kč/děti 50 Kč

Cílová skupina: veřejnost

Kontaktní osoba: Michal Skalka, mskalka@krnap.cz,

499 456 321

1. prosince 2012, sobota
MĚJTE DÁRKY OD BOSORKY

Výtvarná dílna pro dospělé i děti s lektorkou Bosorkou

Místo konání: budova Správy KRNP, Vrchlabí

Čas bude upřesněn na www.krnap.cz

Cena: dle výrobků
Cílová skupina: veřejnost
Kontaktní osoba: Klára Máslová, 499 456 322,
kmaslova@knap.cz

18.–19. prosince 2012, úterý–středa

PRODEJ VÁNOČNÍCH STROMKŮ S CERTIFIKÁTEM FSC
Chcete domů pravý krkonošský vánoční smrček, který má certifikát FSC, tedy je z lesa, kde se hospodáří ekologicky? A není dražší než ty ostatní? Chcete přispět na zlepšení životního prostředí kolem nás?
Místo konání: Náměstí T. G. Masaryka, Vrchlabí
Cena: dle velikosti stromku
Cílová skupina: široká veřejnost chtěvá hezkého stromku a pomoci přírodě
Kontaktní osoba: Radek Drahný, Správa KRNAP, pracoviště EVV, rdrahny@knap.cz, 737 209 900, www.knap.cz

26. prosince 2012, středa, 14:00–17:00

ZVÍŘÁTKOVÉ VÁNOCE
Prohlídky útulku pro handicapovaná divoká zvířata s besedami, vánoční pásmo pro zvířata a lidi.
Místo konání: Vrchlabí, Útulak pro handicapovaná divoká zvířata
Cena: zdarma
Cílová skupina: veřejnost
Kontaktní osoba: Kamila Nývltová, 499 456 322,
knyvltova@knap.cz

12. ledna 2013, sobota

ZIMA A ZEJMA V KRKONOŠÍCH
Exkurze pro širokou veřejnost v rámci programů Nás učí příroda zaměřená na sníh, led, větry a vůbec vše, co dělá z Krkonošů hory s nejdřívším podnebím ve střední Evropě. Budou hledány a nalézány odpovědi na otázky: „Kdy je v Krkonoších léto? Kolik spadlo lavin v Krkonošském národním parku? Zda se vejde škola do závěje? Kdy turista zmrzne?“
Místo konání: Pec pod Sněžkou
Cena: děti do 6 let zdarma, děti 6 až 12 let 50 Kč a ostatní 100 Kč
Cílová skupina: široká veřejnost a lední medvědi
Kontaktní osoba: Michal Skalka, Správa KRNAP, pracoviště EVV, mskalka@knap.cz, 737 331 912, www.knap.cz
Pro omezený počet přihlášených lidí, kterým půjčme sněžnice; akce z cyklu Nás učí příroda.

Aktuální podrobné informace k těmto akcím a k dalším nabídkám pro školy (přednášky, doprovody exkurzí, výukové programy) najdete na www.knap.cz nebo použijte telefon 499 456 321-2.

KRKONOŠSKÉ STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY RÝCHORSKÁ BOUDA

7.–9. září 2012

SKLENÁŘOVICKOU LOUKOU II
Pro všechny, kteří chtějí na víkend vypnout a zažít pocit smysluplné práce pro Krkonoše. Poďte se s námi účastnit práce, která přispěje k obnově překrásné lokality Sklenářovického údolí. Rádi strávíme víkend s těmi, co sami sobě dokážou, že umí přírodě a sobě také dávat. Sekání a odvoz trávy, demontáž ohradníků, čištění potoka, řezání motorovou pilou. Dobrovolnická pomoc krkonošské přírodě s ubytováním a vedenou exkurzí a výkladem zdarma jako bonus. Dozvíte se, jak se naklepává kosa, seřizuje motorová pila, jak se pečují o kozy a ovce.

Místo konání: KSEV Rýchorská bouda, Sklenářovice
Cena: Pro děti do 6 let 220 Kč, děti 6 až 12 let 360 Kč a ostatní 470 Kč (celodenní strava, začátek páteční večeri, konec nedělního snídání, ubytování)
Cílová skupina: široká – i neodborná – veřejnost, která není líná a je pracovitá
Kontaktní osoba: Kateřina Hanyková, Správa KRNAP, pracoviště KSEV, khnykova@knap.cz, <http://www.knap.cz/kalendar-akci-rb/>
Spaní ve vlastním vyhřátém spacáku na Rýchorské boudě.

21.–23. září 2012

AHOJ, JÁ JSEM KAREL
Pro všechny, kteří chtějí strávit víkend na horách. Můžete si vyzkoušet život horala, který pečuje o stádo ovcí a koz, seká trávu, sbírá houby, hraje hry, ručně vyrábí knihy, zpívá při kytáře. Prostě víkend na horské boudě, kde nebudete sami mezi čtyřmi stěnami.
Místo konání: KSEV Rýchorská bouda
Cena: 960 Kč (celodenní strava, začátek páteční večeri, konec nedělního snídání, ubytování)
Cílová skupina: ti co nechtějí být sami, od 25 let
Kontaktní osoba: Klára Hamplová, Správa KRNAP, pracoviště KSEV, khamplova@knap.cz, <http://www.knap.cz/kalendar-akci-rb/>

12.–14. října 2012

CHRÁNIT HORY RUKAMA

Myslíte si, že je občas lepší místo planých řečí přiložit ruku k dílu? Pak se k nám přidejte! Dobrovolnická pomoc krkonošské přírodě s ubytováním a vedenou exkurzí zdarma jako bonus.

Místo konání: KSEV Rýchorská bouda

Cena: Pro děti do 6 let 220 Kč, děti 6 až 12 let 360 Kč a ostatní 470 Kč

Cílová skupina: široká – i neodborná – veřejnost, která není líná a je pracovitá

Kontaktní osoba: Klára Máslová, Správa KRNP, pracoviště EVV, kmaslova@krnap.cz, 737 225 507, <http://www.krnap.cz/kalendar-akci-rb/>

Spaní ve vlastním vyhřátém spacáku na Rýchorské boudě.

Kontaktní osoba: Roman Lahučký, Správa KRNP, pracoviště KSEV, rlahucky@krnap.cz, 737 270 554, <http://www.krnap.cz/kalendar-akci-rb/>

27.–28. října 2012, sobota-neděle

PĚŠKY, KOLMO, NA JACHTĚ, CESTUJEME PO MAPĚ

Přijďte si „zacestovat“ na Rýchorskou boudu. O své zážitky a fotky z cest po celém světě se s vámi přijdou podělit zkušení horalové, vodáci a cestovatelé. Mezi povídáním a promítáním vyrazíme do okolí Rýchorské boudy, probádáme místní podzimní přírodu, seznámíme se s přípravou zvěře na zimu a naděláme spousty pěkných fotek.

Místo konání: KSEV Rýchorská bouda

Cena: 810 Kč (plná penze s ubytováním na pobytový víkend)

Cílová skupina: široká veřejnost se zvědavým a neposedným srdcem

Kontaktní osoba: Roman Lahučký, Správa KRNP, pracoviště KSEV, rlahucky@krnap.cz, 737 270 554, <http://www.krnap.cz/kalendar-akci-rb/>

28. prosince 2012 – 1. ledna 2013

...3...2...1...ŠŤASTNÝ NOVÝ ROK 2013!!!

Silvestrovský pobyt pro malé i velké, známé i neznámé, zadané i nezadané... jednoduše pro všechny co si chtějí užít silvestrovského veselí na horách. Vyzkoušíte si chůzi na sněžnicích, budete moci nahlédnout do tvrdé práce rolbaře, seznámíte se se sněžnými pásovými vozidly a pocítíte kouzlo 1. zóny národního parku na vlastní kůži. Budete se moci zúčastnit turnaje ve stolním fotbalu a ping pongu.

Místo konání: KSEV Rýchorská bouda

Cena: 445 Kč na pobytový den (plná penze s ubytováním)

Cílová skupina: ekopařmení, ekopařmenky a ostatní slušní lidé

Kontaktní osoba: Roman Lahučký, Správa KRNP, pracoviště KSEV, rlahucky@krnap.cz, 737 270 554, <http://www.krnap.cz/kalendar-akci-rb/>

18.–20. ledna 2013

PĚŠKY, KOLMO, NA JACHTĚ, CESTUJEME PO MAPĚ

Přijďte si „zacestovat“ na Rýchorskou boudu. O své zážitky a fotky z cest po celém světě se s vámi přijdou podělit zkušení horalové, vodáci a cestovatelé. Mezi povídáním a promítáním vyrazíme do okolí Rýchorské boudy, probádáme místní přírodu 1. zóny KRNP a dozvíte se leccos o historii přilehlých vesnic.

Místo konání: KSEV Rýchorská bouda

Cena: 960 Kč (plná penze s ubytováním na pobytový víkend)

Cílová skupina: široká veřejnost se zvědavým a neposedným srdcem

1.–10. února 2013

S RODINKOU NA HORÁCH

Maminky, tatínkové a hlavně děti – přijďte v kouzelném čase, kdy příroda spí, pod příkrývkou sněhu a kdy můžeme objevovat její krásy při výletech na běžkách, sněžnicích, bobech, či na pekáči. Pojdte zažít horskou koulovačku, postavit Krakonoše ze sněhu, sestavit eskymácké iglú a dozvědět se něco o přírodě v Krkonoších.

Místo konání: KSEV Rýchorská bouda

Cena: 445 Kč (plná penze s ubytováním na pobytový den)

Cílová skupina: rodiny s dětmi

Kontaktní osoba: Roman Lahučký, Správa KRNP, pracoviště KSEV, rlahucky@krnap.cz, 737 270 554, <http://www.krnap.cz/kalendar-akci-rb/>

2. února 2013

RÝCHORSKÁ 12KA

Rozumíte si s běžkami? Řádně namažte a přijďte změřit své síly na Rýchory. Přípraveny budou 16 km a 6 km trasy. Prezentace v 10:00 před Rýchorskou boudou, startujeme v 10:30 v několika kategoriích.

Místo konání: KSEV Rýchorská bouda

Cena: 100 Kč (v ceně čaj, drobné ceny)

Cílová skupina: králové a královny bílé stopy

Kontaktní osoba: Roman Lahučký, Správa KRNP, pracoviště KSEV, rlahucky@krnap.cz, 737 270 554, <http://www.krnap.cz/kalendar-akci-rb/>

15.–17. února 2013

BEZPEČNĚ PO HORÁCH

Setkali jste se někdy se záchranáři horské služby v Krkonoších? Máte jedinečnou příležitost dozvědět se spoustu zajímavostí z jejich práce, shlédnout praktický postup záchranné akce a ujistit se, že dokážete v krizové situaci pomoci sobě i kamarádovi.

Místo konání: KSEV Rýchorská bouda

Cena: 960 Kč

Cílová skupina: každý, kdo chce na horách přežít a umět pomoci

Kontaktní osoba: Klárka Hamplová, Správa KRNP, pracoviště KSEV, khamplova@krnap.cz, 499 895 107, <http://www.krnap.cz/kalendar-akci-rb/>

Pořádáno ve spolupráci se zkušenou horalkou Terezou Švecovou, která vodila lidi na Mt. Blanc, a Horskou službou.

22.–24. února 2013

PĚŠKY, KOLMO, NA JACHTĚ, CESTUJEME PO MAPĚ

Přijďte si „zacestovat“ na Rýchorskou boudu. O své zážitky a fotky z cest po celém světě se s vámi přijdou podělit zkušenosti horalové, vodáci a cestovatelé. Mezi povídáním a promítáním vyrazíme do okolí Rýchorské boudy, probádáme místní zasněženou přírodu a dozvíte se mnohé o životě zvěře

v zimě a o historii přilehlých vesnic.

Místo konání: KSEV Rýchorská bouda

Cena: 960 Kč (plná penze s ubytováním na pobytový víkend)

Cílová skupina: široká veřejnost se zvědavým a neposedným srdcem

Kontaktní osoba: Roman Lahučký, Správa KRNP, pracoviště

KSEV, rlahucky@krap.cz, 737 270 554,

<http://www.krap.cz/kalendar-akci-rb/>

MUZEUM VÝCHODNÍCH ČECH V HRADCI KRÁLOVÉ

Muzeum je otevřeno denně kromě pondělí od 9:00 do 17:00 hod.
Informace o vstupném a dalších akcích: www.muzeumhk.cz

8. června 2012 – 6. ledna 2013

ŽIVOT V JEZERECH A MOČÁLECH MLADŠÍCH PRVOHOR

Výstava umožní návštěvníkovi nahlédnout do tajemného prostředí mladších prvohor, do doby, která je vzdálena 300 milionů let. Seznámí se s fosilními pozůstatky bujné vegetace, obklopující tehdejší jezerní pánve a močály. Rozmanitá fauna, zastoupená zejména vzácnými nálezy ryb, sladkovodních žraloků, obojživelníků a dalších živočichů, je prezentována v souvislosti s prostředím, ve kterém tehdy žila. Krátký výlet mezi pravěká zvířata a rostliny doprovázejí nejen jejich fotografie, ale i zdařilé rekonstrukce, a dávají tak možnost nahlédnout do dávno zaniklých jezer a močálů, do pobřežních porostů či vyprahlých plání.

4.–7. října 2012, čtvrtek až neděle

VÝSTAVA HUB

Tradiční výstava živých hub doplněná barevnými fotografiemi. Na výstavě budou předvedeny rovněž pěstované druhy hub. Všechny vystavované exponáty jsou odborně určeny a řádně označeny. Během konání výstavy je možné určování donesených exemplářů. První dva dny je výstava doplněná výkladem především pro školy.

CENTRUM ROZVOJE ČESKÁ SKALICE

13. října 2012, sobota, 11:00–16:00

SLAVNOST STROMŮ

Tradiční osvětová a vzdělávací akce, jejímž smyslem je poukázat na krásu a význam zeleně a zároveň podpořit přirozený vztah lidí k přírodě. V doprovodu tematického programu společně vysadíme několik dřevin a vzdáme hold zeleni, která nás doprovází po celý život. Připojte se k nám a pojďte společně sázet stromy!

Místo konání: Vila Čerych v České Skalici

Cílová skupina: široká veřejnost

Kontakt: Centrum rozvoje Česká Skalice, Společnost pro

záchranu Babiččina údolí, 491 426 600,

ekoporadna@centrumrozvoje.eu,

www.centrumrozvoje.eu

ZO ČSOP JARO JAROMĚŘ

8.–9. září 2012, sobota a neděle, od 8:00

NEBESKÁ MODŘ HOŘKÝCH KRASAVCŮ

Cestovní exkurze zaměřená na mapování známých a vyhledávání nových lokalit hořečku brvitého, hořečku mnohotvarého českého a hořečku nahořklého zejména v oblasti jihovýchodní a jižní části Orlických hor, na Litomyšlsku a Svitavsku.

Místo srazu bude upřesněno jen řádně předem přihlášeným zájemcům (e-mailem)

Cena: od 100 do 300 Kč (příspěvek na pohonné hmoty v závislosti na spotřebě automobilu a počtu účastníků)

Kontaktní osoba: David Číp, 603 847 189, jarojaromer@seznam.cz, www.jarojaromer.cz

15. prosince 2012, sobota, 13:00–17:00

VÁNOCE PRO ZVÍŘÁTKA

Den otevřených dveří s doprovodným programem pro nejširší veřejnost na záchranné stanici v Jaroměři. Připraveny jsou zajímavé přednášky, promítání vlastních filmů. Smyslem akce je také to, aby lidé nezapomínali na zvířata a jejich problémy (s počasím, či lidskými aktivitami) ani o Vánocích. Pacientům stanice můžete nadělit dárečky, jako například tvrdé pečivo, ovoce, zeleninu, suché plody, psí a kočičí konzervy a granule, piškoty, semena, kvalitní luční seno atd.

Cena: vstupné dobrovolné

Kontaktní osoba: David Číp, 603 847 189, jarojaromer@seznam.cz, www.jarojaromer.cz

Čím více dárečků přinesete, tím déle budou mít zvířátka ve stanici Vánoce!

ZOO DVŮR KRÁLOVÉ

3. října 2012, středa, 18:00–19:30

THAJSKO A MALAJSIE

Přednáška Romana Rozínka z cyklu Kolem světa nejen za zvířaty

Místo konání: Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem

Cena: zdarma

Cílová skupina: široká veřejnost

Kontaktní údaje: www.zoodvurkralove.cz

Na akci není nutné se předem objednávat!

20.–28. října 2012, 9:00–18:00

TÝDEN DUCHŮ

Zahrada vyzdobená desítkami vydlaných dýní, které se v podvečer rozsvěcují. Každý den připravené dýně ke dlabání pro návštěvníky.

Místo konání: ZOO Dvůr Králové

Cena: vstupné dle aktuálního ceníku

Cílová skupina: široká veřejnost

Kontaktní údaje: www.zoodvurkralove.cz

Na akci není nutné se předem objednávat!

7. listopadu, středa, 18:00–19:30

JE GHANA HROBEM BÍLÉHO MUŽE?

Přednáška Ing. Michala Skalky z cyklu Kolem světa nejen za zvířaty.

Místo konání: Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem

Cena: zdarma

Cílová skupina: široká veřejnost

Kontaktní údaje: www.zoodvurkralove.cz

Na akci není nutné se předem objednávat!

1. prosince 2012 – 6. ledna 2013, 9:00–19:00

VÁNOČNÍ ZOO

Zahrada slavnostně nasvícená a vánočně vyzdobená. Ve dne budou některá zvířata ve výběžích na sněhu – zebry, nosorožci. Procházka po tropických pavilonech Vodní světy, Africká savana, Ptačí svět atd. Prohlídka Galerie Pravěk očima Zdeňka Buriana. Od 15 hodin snížené vstupné.

Místo konání: ZOO Dvůr Králové

Cena: vstupné dle aktuálního ceníku

Cílová skupina: široká veřejnost

Kontaktní údaje: www.zoodvurkralove.cz

Na akci není nutné se předem objednávat!

5. prosince 2012, středa, 13:00–18:00

MIKULÁŠ V ZOO

Mikulášská nadílka pro děti. Drobné sladkosti dětem rozdává Mikuláš, doprovázený maskotem tygra a lva.

Místo konání: ZOO Dvůr Králové

Cena: vstupné dle aktuálního ceníku

Cílová skupina: široká veřejnost

Kontaktní údaje: www.zoodvurkralove.cz

Na akci není nutné se předem objednávat!

5. prosince 2012, středa 18:00–19:30

INDONÉSIE

Přednáška Romana Rozínka z cyklu Kolem světa nejen za zvířaty.

Místo konání: Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem

Cena: zdarma

Cílová skupina: široká veřejnost

Kontaktní údaje: www.zoodvurkralove.cz

Na akci není nutné se předem objednávat!

9. ledna 2013, středa, 18:00–19:30

MÍSTO, KDE SE NARODIL RUM

Přednáška Ing. Michala Skalky o Jižní Americe.

Místo konání: Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem

Cena: zdarma

Cílová skupina: široká veřejnost

Kontaktní údaje: www.zoodvurkralove.cz

Na akci není nutné se předem objednávat!

6. února 2013, středa, 18:00–19:30

KEŇA

Přednáška Romana Rozínka z cyklu Kolem světa nejen za zvířaty.

Místo konání: Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem

Cena: zdarma

Cílová skupina: široká veřejnost

Kontaktní údaje: www.zoodvurkralove.cz

Na akci není nutné se předem objednávat!

STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY A ETIKY RÝCHORY – SEVER

AKCE PRO PEDAGOGY 1. POL. ŠKOL. ROKU 2012/2013

EU PENÍZE ŠKOLÁM – upozornění pro pedagogy
Chcete pomoci s přípravou či realizací šablon? Hledáte stáže či semináře pro pedagogické pracovníky? Chcete žákům zajistit zajímavou možnost výuky mimo školu či praktického vyučování? Potřebujete pomoci s vytvářením vzdělávacích materiálů pro inovace a zkvalitnění výuky?

Kompletní nabídku pro základní a střední školy do šablon (projekt EU peníze školám) najdete na: www.sever.ekologickavychova.cz

Některé z nabízených seminářů mohou být zařazeny právě do šablon klíčových aktivit projektu EU peníze školám
Jedná se o semináře:

26. září 2012

Ochrana přírody a životního prostředí v České republice
(pro pedagogy 2. stupně ZŠ)

27. září 2012

Vodní inspirace a metodika školního projektu čtyři království (slunce, voda, půda, vzduch)
(pro pedagogy 1. stupně ZŠ)

3. října 2012

Udržitelné podnikání a využívání zdrojů a metodika didaktické simulační hry Fishbanks
(pro pedagogy 2. stupně ZŠ a ŠŠ)

14. listopadu 2012

Udržitelné podnikání a využívání zdrojů a metodika didaktické simulační hry U jezera

28. listopadu 2012

Rozvoj čtenářské gramotnosti v environmentální výchově

12. prosince 2012

Jak funguje trh a metodika didaktické simulační hry Neviditelná ruka trhu

Informace se o možnostech naplnění šablon poskytnou pracovníci střediska SEVER:

Hradec Králové, sever-hk@ekologickavychova.cz,

739 203 209

Horní Maršov, sever-hm@ekologickavychova.cz,

739 203 205

PRO PEDAGOGY MATEŘSKÝCH ŠKOL

13. září 2012, čtvrtek, 9:30–16:00

KRÁLOVSTVÍ VODY

Seminář z cyklu zaměřeného na základní životní podmínky se bude zabývat vodou. V první části poskytne účastníkům odborné informace o problematice současného stavu této složky životního prostředí. Druhá část bude věnovaná metodickému zpracování tématu, vycházejícímu z požadavku RVP PV na propojování vzdělávacích oblastí. Účastníci si vyzkoušejí praktické aktivity na téma voda s didaktickým, dramatickým, pohybovým, výtvarným a dalším zaměřením.

Lektoři: Bc. Lenka Hronešová, SEVER + odborník

Cena: zdarma

Místo konání: SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3

Uzávěrka přihlášek: 10. 9. 2012

Přihlášky a informace: Lenka Hronešová, SEVER Hradec Králové, lenka.hronesova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 209
Seminář se koná v rámci projektu *Bliž přírodě v mateřské škole* spolufinancovaného z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

9. října 2012, úterý, 9:30–16:00 hodin

KRÁLOVSTVÍ PŮDY

Seminář z cyklu zaměřeného na základní životní podmínky se bude zabývat půdou. V první části poskytne účastníkům odborné informace o problematice současného stavu této složky životního prostředí. Druhá část bude věnovaná metodickému zpracování tématu, vycházejícímu z požadavku RVP PV na propojování vzdělávacích oblastí. Účastníci si vyzkoušejí praktické aktivity na téma půda s didaktickým, dramatickým, pohybovým, výtvarným badatelským a dalším zaměřením.

Lektoři: Bc. Lenka Hronešová – SEVER + odborník

Cena: zdarma

Místo konání: SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3

Uzávěrka přihlášek: 5. 10. 2012

Přihlášky a informace: Lenka Hronešová, SEVER Hradec Králové, lenka.hronesova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 209

Seminář se koná v rámci projektu *Bliž přírodě v mateřské škole* spolufinancovaného z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

23. ledna 2013, středa, 10:00–14:00

SKÁKAL PES PŘES OVES, PŘES ZELENOU LOUKU...

Seminář představí metody a formy výuky, využívající prvky dramatické, výtvarné a hudební výchovy, tematicky zaměřené na přírodní prostředí ovlivněné lidskou činností. Účastníci se seznámí se zákonitostmi ovlivňujícími soužití lučních a polních rostlin se živočichy včetně člověka i s jejich závislostí na kvalitě prostředí. Praktická část semináře poskytne účastníkům ukázky zpracovaných učebních celků, propojujících jednotlivé vzdělávací oblasti na téma potravní řetězce, hmyz, včely.

Lektorka: Bc. Lenka Hronešová – SEVER Hradec Králové

Cena: 600 Kč

Místo konání: SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3

Uzávěrka přihlášek: 18. 1. 2013

Přihlášky a informace: Lenka Hronešová, SEVER Hradec Králové, lenka.hronesova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 209

PRO PEDAGOGY 1. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

27. září 2012, čtvrtek, 9:00–15:30

VODNÍ INSPIRACE A METODIKA ŠKOLNÍHO PROJEKTU ČTYŘI KRÁLOVSTVÍ (SLUNCE, VODA, PŮDA, VZDUCH)

Pozor – seminář vhodný k zařazení do šablon EU peníze školám
Voda pro život i voda ničitelka, voda v domácnosti a voda v přírodě, voda jako inspirace i voda praktická... Téma pro

celoroční projekt či výzkumnou výpravu, ale i pro všestranný rozvoj osobnosti žáka. Účastníci získají praktické náměty pro naplnění vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a průřezového tématu Environmentální výchova, s důrazem na mezi-předmětový přístup k dané tematice a interaktivní metody, využití prvků dramatické výchovy, kooperativního vyučování, smyslových a pohybových her i dalších aktivizačních prostředků.

Lektorka: Bc. Lenka Hronešová – SEVER Hradec Králové
Cena: 900 Kč, v ceně metodické náměty do výuky
Místo konání: SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3
Uzávěrka přihlášek: 21. 9. 2012
Přihlášky a informace: Lenka Hronešová, SEVER Hradec Králové, lenka.hronesova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 209

PRO PEDAGOGY 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

26. září 2012, středa, 9:00–15:30

OCHRANA PŘÍRODY A ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Pozor – seminář je vhodný k zařazení do šablon EU peníze školám

Dopolední část semináře: vše o chráněných územích, odpolední část: Jak začlenit téma do výuky.

Základní přehled systému ochrany přírody v ČR – velkoplošná a maloplošná chráněná území, druhová ochrana, územní systémy ekologické stability, záchranné programy, NATURA. Informace o stavu životního prostředí a jeho jednotlivých složek v České republice. Doplněno ukázkami aktivit vhodných do vyučování pro rozvoj přírodovědné gramotnosti žáků, dále pak doporučenou literaturou, pomůckami a informačními zdroji.

Lektorka: Ing. Eliška Knížková, JUDr. Hana Kulichová
Cena: 900 Kč, v ceně metodické materiály
Místo konání: Horní Maršov (prostory střediska SEVER)
Uzávěrka přihlášek: 20. 9. 2012
Přihlášky a informace: Eliška Knížková, SEVER Horní Maršov, eliska.knizkova@ekologickavychova.cz

PRO PEDAGOGY 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL A PEDAGOGY STŘEDNÍCH ŠKOL

3. října 2012, středa, 9:00–15:30

UDRŽITELNÉ PODNIKÁNÍ A VYUŽÍVÁNÍ ZDROJŮ A METODIKA DIDAKTICKÉ SIMULAČNÍ HRY FISHBANKS

Pozor – seminář je vhodný k zařazení do šablon EU peníze školám

Dopolední část semináře: metodika simulační hry *Fishbanks*, odpolední část: udržitelné podnikání a využívání zdrojů – principy, příklady, didaktické postupy, metodická doporučení pro výuku.

Simulační hra *Fishbanks* (autor Dennis Meadows) se odehrává ve fiktivní přímořské zemi. Ve své podstatě se jedná o ekonomickou hru, v níž se žáci naučí rozlišovat a správně chápat pojmy majetek, příjem, zisk, ztráta, úvěr apod., která je však rozšířena o vztahy mezi ekonomickým systémem a vývojem obnovitelných zdrojů. Po hře probíhá diskuse o hlubších souvislostech této problematiky. Podrobnosti o hře viz „Nové pomůcky pro školy“, str. 26.

V druhé části semináře se účastníci seznámí se základními principy podnikání a nakládání se zdroji, se zásadami dlou-

hodobě udržitelného podnikání, s jejich konkrétními příklady a s dalšími didaktickými postupy využitelnými při výuce těchto témat.

Lektorky: Ing. Eliška Knížková, Mgr. Bc. Tereza Hejtmánková
Cena: 900 Kč, v ceně jsou metodické materiály
Místo konání: SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3
Uzávěrka přihlášek: 27. 9. 2012
Přihlášky a informace: Tereza Hejtmánková, SEVER Hradec Králové, tereza.hejtmankova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 209

14. listopadu 2012, středa, 9:00–15:30

UDRŽITELNÉ PODNIKÁNÍ A VYUŽÍVÁNÍ ZDROJŮ A METODIKA DIDAKTICKÉ SIMULAČNÍ HRY U JEZERA

Pozor – seminář je vhodný k zařazení do šablon EU peníze školám

Dopolední část semináře: metodika simulační hry U jezera, odpolední část: udržitelné podnikání a využívání zdrojů – principy, příklady, didaktické postupy, metodická doporučení pro výuku.

Hra *U jezera* (autor neznámý) simuluje proces užívání společného zdroje – vody – několika podniky rozmístěnými kolem jezera. Hráči jsou řediteli podniků a jejich úkolem je zajistit pro svůj podnik co největší zisk. V každém kole musí udělat rozhodnutí, jakým způsobem využijí zdroj pro své podnikání. Každé rozhodnutí má zároveň dopad na ekonomickou situaci podniku a na stav zdroje. Cílem hráčů je dosáhnout v rámci pravidel co nejlepšího výsledku, k tomu potřebují komunikovat a vyjednávat strategie. Po hře probíhá diskuse, která umožní sdílet si navzájem nejen silné zážitky ze hry, ale umožní diskutovat o hlubších souvislostech této problematiky. V druhé části semináře se účastníci seznámí se základními principy podnikání a nakládání se zdroji, se zásadami dlouhodobě udržitelného podnikání, s jejich konkrétními příklady a s dalšími didaktickými postupy využitelnými při výuce těchto témat.

Lektorky: Ing. Eliška Knížková, Mgr. Bc. Tereza Hejtmánková
Cena: 900 Kč, v ceně jsou metodické materiály v tištěné i elektronické podobě
Místo konání: SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3
Uzávěrka přihlášek: 8. 11. 2012
Přihlášky a informace: Tereza Hejtmánková, SEVER Hradec Králové, tereza.hejtmankova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 209

22. listopadu 2012, čtvrtek, 9:30–16:00

ZLATÁ NIT

Seminář seznámí s nově připravovanými metodickými materiály a pomůckami pro tematickou výuku se žáky 5.–9. tříd i středních škol, které mají jedno společné téma – Slunce. Účastníci se na Slunce podívají z různých úhlů pohledu, skrze různé vyučovací předměty. V kapitolách nazvaných Slunce naše hvězda, Náš malíř, Náš hodinář, Naše počasí, Naše energie, Náš přítel, budou seznámeni s pracovními listy, pohybovými i výtvarnými aktivitami, fyzikálními pokusy a experimenty, které napomáhají pochopení významu Slunce pro život na planetě Zemi.

Seminář je vhodný nejen pro koordinátory EVVO, nejen pro učitele fyziky, ZSV, VV, na své si přijdou i učitelé 5. tříd 1. stupně ZŠ. Odnesou si nejen spoustu námětů, ale také pomůcky k tomuto tématu – planety, knihu, balíček fotografií, a to vše zdarma.

Lektorka: Mgr. Radka Urbánková – SEVER Hradec Králové

Cena: zdarma

Místo konání: SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3
Uzávěrka přihlášek: 19. 11. 2012

Přihlášky a informace: SEVER Hradec Králové, radka.urbankova@ekologickavychova.cz, tel. 734 310 962

Seminář se koná v rámci projektu *E – DUR* spolufinancovaného z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky, který realizuje Sluňákov – centrum ekologických aktivit města Olomouce.

28. listopadu 2012, středa, 9:00–15:30

ROZVOJ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI V ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVĚ

Pozor – seminář je vhodný k zařazení do šablon EU peníze školám (vhodné pro pedagogy 8. a 9. třídy ZŠ, pro SŠ)

Dopolední část semináře: metody rozvíjející čtenářskou gramotnost, odpolední část: konkrétní příklady metod, postupů na různých tématech EV.

Nadšení ke čtení může vzbudit jen ten, kdo je sám pro knihu a čtení zapálený. Učitel, který už dávno přestal číst, se těžko stává jiskrou, která zapaluje. Čtení textů je součástí profesního i osobního života, která podporuje rozvoj osobnosti a schopnosti se učit. Seminář nabídne metody a postupy, jak lze rozvíjet čtenářské dovednosti, zejména kritické posuzování textu. Poukáže na podmínky úspěšnosti rozvoje čtenářství na 2. st. ZŠ a pokročilé metody práce s textem na SŠ. Poskytne zpracované učební materiály rozvíjející aktivní zapojování dosavadních znalostí. Nabídne jak pracovat se zpochybováním a kladením si otázek při čtení náročnějších textů a jejich kritickém posuzování.

Lektorka: Mgr. Bc. Tereza Hejtmánková

Cena: 900 Kč, v ceně metodické materiály v tištěné i elektronické podobě

Místo konání: SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3
Uzávěrka přihlášek: 23. 11. 2012

Přihlášky a informace: Tereza Hejtmánková, SEVER Hradec Králové, tereza.hejtmankova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 209

12. prosince 2012, středa, 9:00–15:30

JAK FUNGUJE TRH A METODIKA DIDAKTICKÉ SIMULAČNÍ HRY NEVIDITELNÁ RUKA TRHU

Pozor – seminář je vhodný k zařazení do šablon EU peníze školám

Dopolední část semináře: metodika simulační hry Neviditelná ruka trhu, odpolední část: fungování trhu.

Simulační hra *Neviditelná ruka trhu* (autoři Christ Church, Christian Aid) se odehrává na trhu za přítomnosti několika subjektů (mohou představovat různé rozvinuté země či podniky), které mají k dispozici nestejné výrobní prostředky a zdroje. Cílem hráčů je hospodařit se svými výrobními prostředky, surovinami a počátečním majetkem tak, aby byli na konci hry co nejbohatší. Jedná se o hru, která ukazuje, jak funguje trh se zákonitostmi vztahů nabídky a poptávky, co vše ovlivňuje ceny produktů, co na trhu může zvýhodnit či znevýhodnit producenty a prodejce. Po hře probíhá diskuse, která skupinám umožní sdílet si navzájem nejen zážitky a použité strategie, ale umožní nám společně diskutovat o hlubších souvislostech této problematiky.

V druhé části semináře se na základě interpretace výsledků hry účastníci seznámí se základními principy fungování trhu, s možným znevýhodněním na trhu a možnostmi jeho překo-

návání, s konkrétními příklady ze současného světa a s dalšími didaktickými postupy využitelnými při výuce těchto témat.

Lektorky: Ing. Eliška Knížková, Mgr. Bc. Tereza Hejtmánková
Cena: 900 Kč, v ceně metodické materiály

Místo konání: SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3
Uzávěrka přihlášek: 7. 12. 2012

Přihlášky a informace: Tereza Hejtmánková, SEVER Hradec Králové, tereza.hejtmankova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 209

PRO KOORDINÁTORY EVVO ZE ZŠ A SŠ

4.–6. října 2012, čtvrtek–sobota

UDRŽITELNÝ ROZVOJ V PRAXI – výjezdní doškolovací seminář

Seminář představí novinky z ekologicky šetrného provozu školy a domácnosti. Ubytování v pasivním domě, prohlídka bio-moštárny (spojeno s ochutnávkou). Seznámení s ekologicky šetrným provozem obce Hostětín – kořenová čistíčka, obecní kotelná na biomasu, solární osvětlení obce, místní projekty udržitelného rozvoje. Vycházka do okolí obce (Bílé Karpaty).

Lektoři: zaměstnanci Centra Veronica Hostětín (součást Ekologického institutu Veronica)

Cena: zdarma (účastníci si hradí pouze dopravu)

Místo konání: Centrum Veronica Hostětín

Uzávěrka přihlášek: 14. 9. 2012

Přihlášky a informace: Hana Kulichová, SEVER, hana.kulichova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 204

Seminář se koná v rámci projektu SEVER školám, školy sobě – vzdělávání pro udržitelný život na školách.

19. října 2012, pátek, 9:00–16:00

KAPRADÍ

13. setkání škol a institucí rozvíjejících ekologickou výchovu v Královéhradeckém kraji

KAPRADÍ 2012 (Konzultace A PRAKTIČKÉ DÍLNY)

Obchodní akademie, Střední odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Hradec Králové – odloučené pracoviště Lipová 56, Stěžery (dříve SOŠ veřejnoprávní a sociální)

Tradiční setkání pedagogů základních a středních škol a zástupců organizací a institucí, tentokrát na téma **Globální a rozvojové vzdělávání**.

V programu: prezentace zajímavostí a dobré praxe v EVVO, praktické dílny, semináře, prodej pomůcek, publikací a fair trade výrobků, udílení cen za přínos k rozvoji EVVO. Pozvánky s programem zašleme na počátku nového školního roku elektronicky na všechny školy a organizace.

Uzávěrka přihlášek: 16. 10. 2012

na adrese: Mgr. Radka Urbánková, SEVER, Kavčí plácek 121, Hradec Králové 3,

tel. 734 310 962
radka.urbankova@ekologickavychova.cz

9. listopadu 2012, pátek, 9:00–16:00, Hradec Králové
KAPRADÍČKO

4. setkání pedagogů mateřských škol rozvíjejících ekologickou výchovu v Královéhradeckém kraji **KAPRADÍČKO 2012**. Jste ředitelkou/učitelkou MŠ a máte zájem o environmentální výchovu? Zajímají vás nové formy výuky a ráda se vzděláváte? Chcete vědět, co se chystá na poli environmentální výuky v Královéhradeckém kraji pro nový školní rok?

Středisko ekologické výchovy SEVER pořádá v Hradci Králové již počtvrté konferenci pro pedagogy mateřských škol **KAPRADÍČKO 2012**. Připravilo pro vás několik zajímavých dílen na téma vztahy v přírodě (rostliny, živočichové a prostředí), šetrné chování člověka k přírodě a ekologický provoz v MŠ, práce s přírodním a odpadovým materiálem. Čeká na vás také nabídka pomůcek a publikací a nových možností vzdělávání pro pedagogické pracovníky. Těšíme se i na prezentace již realizovaných projektů a zajímavých akcí ve vašich mateřských školách!

Zájemci o prezentace – hlaste se nejpozději do 2. 11. na níže uvedenou adresu!

Podrobné informace o programu budou zveřejněny elektronicky na počátku nového školního roku všem MŠ v kraji.

Uzávěrka přihlášek 2. 11. 2012 na adrese: Bc. Lenka Hronešová, SEVER, Kavčí plácek 121, 500 03 Hradec Králové, lenka.hronesova@ekologickavychova.cz, tel. 739 203 209

OSVĚTOVÉ AKCE
Hradec Králové
14. září 2012, pátek, 9:00–14:00
DEN ZEMĚDĚLSTVÍ KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE SE STŘEDISKEM EKOLOGICKÉ VÝCHOVY SEVER

V rámci Královéhradeckých krajských dožínků 2012 bude prezentováno zemědělství a potravinářství pro základní a střední školy. Doprovodný program – různé aktivity, poznávání a tvorba z přírodních materiálů.

Místo konání: okolí areálu koupaliště Flošna a prostory před Všesportovním stadionem

Vstupné: zdarma

Cílová skupina: žáci MŠ, ZŠ, SŠ a široká veřejnost

Informace: Silvie Vacková, Středisko ekologické výchovy SEVER, pracoviště Hradec Králové, 739 203 209, silvie.vackova@ekologickavychova.cz

15. září 2012, sobota, 10:00–18:00
BIOJARMARK VI.

Propagace a prezentace ekologického zemědělství a místních produktů v rámci Královéhradeckých krajských dožínků 2012 formou stánkového prodeje a ochutnávek biopotravin a místních výrobků. Doprovodný program zaměřený na podzimní sklizeň úrody, udržitelný rozvoj a spotřebitelské chování každého jedince.

Místo konání: okolí areálu koupaliště Flošna a prostory před Všesportovním stadionem

Vstupné: zdarma

Cílová skupina: široká veřejnost

Informace: Silvie Vacková, Středisko ekologické výchovy SEVER, pracoviště Hradec Králové, 739 203 209, silvie.vackova@ekologickavychova.cz

Horní Maršov
15. září 2012, sobota, 13:00–17:00
JAK SE VAŘILO ZA ČASŮ NAŠICH BABIČEK

Účastníci se naučí recepty našich babiček z Krkonoš. Nejenže je ochutnají, ale sami si je také prakticky vyzkoušejí a uvaří celé menu – polévku, hlavní chod, zákusek, a bude-li čas, i jednoduché pomazánky. Využity budou místní suroviny (brambory, zelenina, jablka, švestky, borůvky...). Recepty a uvařená jídla, pokud se nesí, si každý odnese domů.

Místo konání: středisko SEVER, Horní Maršov

Cena: 200 Kč (lektorné + suroviny na vaření)

Cílová skupina: široká veřejnost

Závazné přihlášky telefonem nebo emailem nejpozději tři dny předem

Informace: www.sever.ekologickavychova.cz,

monika.kosinova@ekologickavychova.cz

tel. 739 203 208

13. října 2012, sobota, 13:00–17:00
ŠPERKY Z MĚDI

Kurz naučí dovednosti zhotovit drobné šperky z měděných drátků pod odborným vedením šperkařky Daniely Roudné. Měděné šperky mají příznivý vliv na klouby a při jejich výrobě je používána technika Reiki – harmonizace těla i duše.

Místo konání: středisko SEVER, Horní Maršov

Cena: 150 Kč (lektorné + materiál)

Cílová skupina: široká veřejnost

Závazné přihlášky telefonem nebo emailem nejpozději tři dny předem

Informace: www.sever.ekologickavychova.cz,

monika.kosinova@ekologickavychova.cz

tel. 739 203 208

8. listopadu 2012, čtvrtek, od 16:00
SVATOMARTINSKÁ SLAVNOST

Putování se Svatým Martinem s lampiony do starého kostela, povídání a příběh o původně římském vojáku Martinovi, zakončení slavnosti před farou...

Místo konání: Horní Maršov – středisko SEVER a hřbitovní kostel

Vstupné: dobrovolné

Informace: www.sever.ekologickavychova.cz,

monika.kosinova@ekologickavychova.cz

tel. 739 203 208

24. listopadu 2012, sobota, 13:00–17:00
ADVENTNÍ VĚNCE

Jak si vyrobit adventní věnce z různých materiálů, na stůl nebo na dveře. Účastníky čeká také povídání o adventu a Vánocích, o původu adventních věnců. To vše v příjemné předvánoční atmosféře.

Místo konání: středisko SEVER, Horní Maršov

Cena: 150 Kč (lektorné + včetně dalších ozdob – mašle, sušené přírodní a jiné)

S sebou 4 svíčky a pevný základ na věnec

Cílová skupina: široká veřejnost

Závazné přihlášky telefonem nebo emailem nejpozději dva dny předem.

Informace: www.sever.ekologickavychova.cz,

monika.kosinova@ekologickavychova.cz

tel. 739 203 208

15. prosince 2012, sobota, 14:00–18:00

VÁNOČNÍ POBEJTEK

Vánoční setkání pro veřejnost, malé řemeslné dílny pro malé i velké s doprovodným programem (divadlo, hudba, zpěv, občerstvení, prodej výrobků fair trade aj.).

Místo konání: středisko SEVER, Horní Maršov

Vstupné dobrovolné

Cílová skupina: široká veřejnost

Informace: www.sever.ekologickavychova.cz,

monika.kosinova@ekologickavychova.cz

tel. 739 203 208

19. ledna 2013, sobota, 13:00–17:00

VÝROBA KOŠTAT Z PROUTÍ

Kurz naučí účastníky vyrobit si staročeská košťata, jaká používaly naše babičky. Lze je využít nejen jako dekoraci třeba ke vchodu do rodinného domu, ale hlavně jako plně funkční koště.

Místo konání: středisko SEVER, Horní Maršov

Cena: 150 Kč (lektorné včetně materiálu)

Cílová skupina: široká veřejnost

Závazné přihlášky telefonem nebo emailem nejpozději tři dny předem.

Informace: www.sever.ekologickavychova.cz,

monika.kosinova@ekologickavychova.cz

tel. 739 203 208

SOUTĚŽ: VYHRAJTE ATLAS KRKONOŠSKÉ FAUNY!

V tomto čísle představený Atlas krkonošské fauny jistě upoutal mnohé milovníky přírody. Ušetřete peníze a zapojte se do soutěže – vylosovaný úspěšný řešitel níže uvedených otázek získá Atlas krkonošské fauny a další úspěšní řešitelé pak soubor všech 12 čísel posledního ročníku časopisu Krkonoše – Jizerské hory a propagační materiály Správy KRMAP.

1. Kolik druhů bezobratlých žije v Krkonoších:

- a) kolem 150
- b) kolem 500
- c) kolem 1500
- d) kolem 15000

2. Kdy byl uloven poslední medvěd na území českých Krkonoš:

- a) 1726
- b) 1864
- c) 1913
- d) 1986

3. Jak se nazývá úchop, kterým si žabí samec drží samici při oplodnění:

- a) Ampulex
- b) Ahopnani
- c) Amplexus
- d) Atakjo

4. Jeden z mála jedovatých savců žije i u nás, je to:

- a) rejsek horský
- b) netopýr velkouchý
- c) hryzec vodní
- d) rejsek vodní

5. Bílý kožíšek na zimu, s černou špičkou na ocasu má:

- a) lasice kolčava
- b) zajíc běláč
- c) lasice hranostaj
- d) jezevec lesní

6. Mezi vybrané chráněné živočichy, za něž se poskytuje náhrada škod, nepatří:

- a) medvěd hnědý
- b) volavka popelavá
- c) los evropský
- d) vlk obecný

7. Odborníci v jistém oboru mluví občas o haluzníkoví. O čempak mluví?

- a) o odrostlém mláděti dravců nebo sov, které již stojí na větvích v okolí hnízda
- b) druhu lehkého hliníkového žebříku, oblíbeném mezi ochranáři
- c) drobném kovovém nástroji, používaném k odstraňování větví z pokáceného náletu
- d) kupovitým hnízdě drobného hlodavce, např. myšice, umístěném na haluzích

8. Předmětem ochrany na území Ptačí oblasti Krkonoše jsou:

- a) orel skalní, lejssek malý a sýc rousný
- b) tetřev obecný, čáp černý a káně rousná
- c) chřástal polní, slavík modráček tundrový a datel černý
- d) lejssek bělokrký, tetřev hlušec a kos horský

Odpovědi posílejte do 30. 11. 2012 na email dbilek@krnap.cz nebo na adresu Správa KRMAP, D. Bílek, Dobrovského 3, 543 11 Vrchlabí

DÁNSKO - ZEMĚ BLÍZKÁ, NEZNÁMÁ A POUČNÁ

Od větrných mlýnů k větrným elektrárnám

Dánsko nepatří k našim častým turistickým cílům, a když už, tak většinou jen jako zastávka při průjezdu dál na sever do Švédska nebo Norska. Našinec toho o zemi, které Shakespeare přisoudil královici dánského – Hamleta a odkud pochází i pohádkář Hans Christian Andersen a také Malá mořská víla – symbol Kodaně, příliš mnoho neví. A zkuste si najít odpovědi na některé otázky. Jak daleko je z Prahy do Kodaně? S kým má Dánsko suchozemskou hranici? Jaká je v porovnání s Českem rozloha Dánska a kolik má obyvatel? Kdo je hlavou státu? (Správné odpovědi jsou pro kontrolu uvedeny v závěru článku.)

Dánsko však má cestovateli co nabídnout, i když nevyčníká horami (nejvyšší bod země je jen 170 m nad mořem) a Balt ani Severní moře nelákají k opalování. Přesto by však nemělo být opomíjeno, třeba už jen proto, že dánskou královnou byla Dagmar z rodu Přemyslovců a památky na ni jsou uváděny ve všech průvodcích po této zemi. V současnosti je Dánsko

velmi vyspělou zemí, s vysokou produktivitou zemědělství, s vysokou životní úrovní, vynikající dopravní infrastrukturou a v posledních desetiletích i velmi intenzivním zájmem o životní prostředí v národním i globálním měřítku. V první polovině roku 2012 bylo Dánsko předsednickou zemí Evropské unie a v posledních letech se tradičně drží mezi zeměmi s nejvyšší kvalitou

života obyvatel. Čím Dánsko neoplyvá, to jsou suroviny, především energetické (i když v posledních desetiletích má svou trošku zdrojů ze severomořských nalezišť ropy a plynu). Země se tedy musela orientovat na vysoký podíl práce v odvětvích, mezi nimiž v poslední době převládají „hi-tech“ obory, a na hledání, nalézání a využívání alternativních energetických zdrojů.

OSTROVY, PÍSEK A VÍTR

Geografické poměry Dánska jsou dány jeho rozložením na 483 ostrovů a jednom poloostrovu. Jutský poloostrov tvoří dvě třetiny rozlohy země, z ostrovů je jen stovka obydlena. Největší z ostrovů je **Sjaelland** (7 tis. km²) a leží na něm velká část Kodaně. Poloviční rozlohu (3,5 tis. km²) má ostrov **Fyn**, v jehož středu je město Odense, rodiště H. Ch. Andersena. **Lolland** (1,2 tis. km²) je vstupní branou do Dánska pro trajekty z německého Puttgardenu. **Bornholm** je čtvrtý v žebříčku dánských ostrovů (600 km²) a je od „zbytku Dánska“ nejvzdálenější, má blíž ke Švédsku, Polsku i Německu. Na **Falsteru** (500 km²) leží její nejjižnější bod Dánska a městečko Gedser, kam připlouvají trajekty z Rosstocku (SRN). Langeland (asi 300 km²) je zajímavý „nudlovitým“ tvarem, délkou 55 km a šířkou do 10 km. Ostrov **Mon** (200 km²) je znám křídovými útesy.

Dánové to nikde nemají k moři dál než 50 kilometrů. K přírodním zajímavostem patří především více než 400 km dlouhá linie západního pobřeží Jutského poloostrova od Skagenu na severním cípu země až po hranici s Německem na jihu. Charakteristickým krajinným prvkem jsou tu písečné duny na pobřeží a jen málokdy ustávající převážně západní nebo severozápadní vítr.

Ve „vnitrozemí“ je krajina protkána liniemi větrolamů, na nichž je patrné, že jsou často bičovány silnými větry a stromy nedorostou výš než několik metrů. To platí také o dánských lesích, které však zaujímají asi jen 5 % rozlohy země. Dánští farmáři však mají v rejstříku svých „plodin“ i jednu netradiční komoditu – vánoční stromky. Jsou jejich největším producentem v celé Evropě. Na plantážích jich ročně vyprodukuje kolem 10 milionů a vyvážejí je i do střední Evropy.

PO STOPÁCH HISTORIE VĚTRNÝCH ELEKTRÁREN

Z větru si Dánové udělali velkého spojence. Už Karel Čapek v cestopisu Cesta na sever v kapitole o Dánsku zmiňoval větrné mlýny. Dochovaly se jich desítky, některé dodnes v provozuschopném stavu. Současný krajinný ráz země charakterizují moderní „větrníky“ – větrné elektrárny. Právě Dánsko je zemí, kde byla poprvé v Evropě sestrojena větrná elektrárna a kde má v současnosti sídlo i největší světový výrobce těchto strojů.

První větrnou elektrárnu v Evropě sestrojil profesor lidové školy v Askově, dánský Edison s poněkud nedánským jménem a francouzským původem Poul la Cour. Z dochované historické fotografie první Poul la Courovy větrné elektrárny je patrné, že její rotor kopíruje křídla větrných mlýnů. I samotná budova la Courovy „větrné laboratoře“ má přízemí i první patro postaveno ve stylu velkého větrného mlýna holandského typu. Objekt sloužil jako plošina pro pokročilejší konstrukce větrných elektráren. Duch větrného mlýna však nezaprů ani rotory posledních modelů la Courových elektráren. La Cour postupně experimentoval s různým tvarem a počtem křídel a používal k tomu jednoho ze svých vynálezů – větrného tunelu, jehož pomocí „vyráběl“ vítr a v jehož proudu zkoušel modely různých rotorů a měřil jejich sílu a účinnost. Postupem času se jeho konstrukce větrných elektráren už přiblížily podobě, k níž tyto stroje dospěly v současnosti.

V autentickém objektu la Courovy badatelný na okraji Askova, ležícího v jižní části Jutského poloostrova při-

bližně uprostřed mezi městy Kolding a Esbjerg, jsem na podzim roku 2008 byl prý prvním návštěvníkem z Česka. Díky několika nadšencům tu vzniká muzeum Poul la Coura. Jeden z nich, Povl-Otto Nissen, byl v muzeu mým průvodcem. Předvedl mi v chodu některé z „větrných“ vynálezů, které tu spatřily světlo světa, především již zmíněný větrný tunel a přístroj k měření účinků větru na různě tvarované profily, záhadný „kratostat“, samočinně regulující otáčky pohonu větrného tunelu, i demonstrační repliku zařízení pro výrobu vodíku elektrolýzou vody. Nechybí zde ani obraz s portrétem vynálezce, visící na stěně a sčítací celou expozici zadumaným i záhadným pohledem podivínského profesora. Kdyby dohlédl až do dánské krajiny, byl by jistě potěšen stovkami moderních větrníků, větrných elektráren, jimiž točí v Dánsku všude a takřka vždy přítomný vítr.

→ *Větrný mlýn ve skanzenu Lyngby u Kodaně*

↓ *Větrné elektrárny Poul la Coura v Askově skoro před 120 lety (Foto archiv muzea Poul la Coura v Askově, Dánsko)*

JAK ŠKOLA PŘEDBĚHLA SVĚT

Roku 1978 byla v areálu školy u obce Tvinde nedaleko Ulfborgu (20 km severně od Ringkobingu) dokončena a spuštěna „poloamatérská“ větrná elektrárna

s výkonem 960 kW. Je dodnes plně funkční, v době svého vzniku však byla naprostým unikátem, který demonstroval možnosti větrné energetiky, a svými parametry několikrát překonal vše, co bylo do té doby postaveno. Vždyť jeden

z pozdějších velkých výrobců větrných elektráren nabízel svůj prototyp s výkonem pouhých 30 kW, a to až o dva roky později! Gondola větrné elektrárny u Tvinde je otočně uložena na betonovém 53 m vysokém stožáru, rotor má tři 27 m dlouhé listy s regulací pomocí natáčení listů podél osy. Stavba byla dílem desítek nadšenců ze školy, které elektrárna dodnes dodává 600–700 tis. kWh ročně, zčásti pro potřeby školy, zčásti k prodeji do sítě. V základech železobetonové věže je malé muzeum s dokumentací historie této elektrárny.

OD KILOWATTŮ K MEGAWATTŮM

Od dob Poula la Coura uteklo mnoho vody, nebo stylověji – odválo ještě více větrů, vánků i víchřic, jejichž energie začala být v Dánsku využívána k pohonu generátorů elektrického proudu dříve a ve větším rozsahu, než jinde ve světě. Dánsko se stalo lídrem v konstrukci a výrobě větrných elektráren a jistý čas vedlo v jejich využívání pro dodávky elektřiny do sítě. Zatímco největší z prototypů v Askově mohl podle odhadů dosahovat elektrického výkonu kolem 20 kW, v osmdesátých až devadesátých letech minulého století dánská konstruktéři a výrobci větrných elektráren dospěli k výkonům ve stovkách kW; po roce 2000 již přesáhl výkon nejnovějších elektráren hranici 1 MW (1000 kW) a nejnovější stroje již dosáhly hranice 5 MW. Rostla pochopitelně i velikost strojů. Zatímco před 100 lety byla výška větrných elektráren do 20 metrů a průměr jejich rotorů do 10 metrů, jsou nyní elektrárny stavěny i na stometrových tubusech a průměr rotoru se běžně blíží ke sto metrům.

Něčím však Poul la Cour předběhl dobu velmi výrazně. Problém výroby elektrické energie z větru je mimo jiné v tom, že vítr fouká nebo nefouká a větrné elektrárny elektřinu vyrábějí nebo nevyrábějí. Jak tedy elektřinu – když je jí nadbytek – „uschovat“ pro použití v čase její potřeby? Poul la Cour využil principu elektrolyzy vody, při níž na elektrodách napájených stejnosměrným proudem vzniká na jedné elektrodě kyslík, na druhé vodík. A vodík je v současnosti chápán jako palivo budoucnosti, ať už pro pohon automobilů, nebo pro výrobu

↑ *Nejmalebnější část staré Kodaně - Nyhavn*

← *Jen malá část parkovišť pro kola u hlavního nádraží v Kodani – důkaz, že Kodaně je městem cyklistů*

→ *Větrné elektrárny na lokalitě Middelgrunden v průlivu Oresund u Kodaně*

elektrické energie v palivových člancích. A co Poul la Cour s vodíkem dělal? Plyn byl jímán ve velmi jednoduchém plynojemu ve sklepě a poté byl potrubím veden do 300 metrů vzdálené školní budovy, kde byl ve speciálních lampách používán ke svícení. To, že ani v jednom z použitých objektů nedošlo k výbuchu vysoce třaskavé směsi vodíku se vzduchem, je takřka zázrak.

VĚTRNÍKY ZAMÍŘILY NA MOŘE

V oboru větrné energetiky patří Dánsku i další prvenství: větrné elektrárny stavěné na mořských mělčinách (tzv. *offshore* instalace). Prvních 11 elektráren Bonus větrné farmy Vindeby, každá s výkonem 450 kW, bylo roku 1995 postaveno ve vzdálenosti 1,5–3 km severně od ostrova Lolland, asi 120 km jihovýchodně od Kodaně. Celkový výkon této instalace (4,95 MW na 11 VtE) je porovnatelný s výkonem jediné současně nejvýkonnější větrné elektrárny, určené o pouhých 10 let později pro mořské instalace.

Historickou a neviditelnější instalací jsou *offshore* větrné elektrárny umístěné jen několik kilometrů od Kodaně v průlivu Oresund na lokalitě Middelgrunden. Roku 2000 zde bylo připojeno do sítě 20 větrných elektráren s výkonem po 2 MW. Provoz těchto elektráren je možné online sledovat na www.middelgrund.com. V současnosti největší dánskou i světovou *offshore* větrnou farmou je Horns Rev – instalace 80 větrných elektráren Vestas s výkonem po 2 MW ve vlnách Severního moře asi 35 km západně od Esbjergu, nebo 20 km od nejzápadnějšího cípu dánské pevniny (na mysu s majákem Blavands Huk, v němž je i expozice o této mořské větrné farmě). Zkušenosti z tříletého provozu potvrzují předpoklady neporovnatelně vyššího potenciálu větrné energie nad mořskou hladinou. Využití instalované kapacity (tzv. kapacitní faktor) této větrné farmy se pohybuje kolem 46 %.

→ *Větrná elektrárna, která předběhla roku 1978 dobu v areálu školy ve Tvinde*
 → *Poslední z větrných elektráren, zkušebních v Askově ve dvacátých letech minulého století*

Celkem bylo ke konci roku 2011 v Dánsku instalováno 3871 „větrných“ MW na více než 6 tisících elektrárnách. V současnosti jsou starší větrné elektrárny s výkonem do 1 MW nahrazovány modernějšími a výkonnějšími stroji s výkonem 2 a více MW. Na spotřebě elektrické energie se v Dánsku vítr podílí 25,9 % (průměr zemí EU je 6,3 %, Česko má 0,7 %).

NEJEN O KILOWATTECH

O Dánsku uvedme ještě několik dalších poznámek. Je zemí cyklistů (i o tom psal Karel Čapek v *Cestě na sever*), a o hlavním městě Kodani to platí dvojnásobně. Ve městě funguje systém „městských kol“, tzv. *city bike*. Jsou to

jednoduchá kola „průměrné“ velikosti s jedním stálým převodem, plnými disky, a hlavně se systémem pro uchycení ke speciálním stojanům, stejně jako vozíky v samoobsluze. Řetěz se ze zámku vysune pomocí dánské dvacetikoruny, kolo je možné po projíždce zaparkovat na kterémkoliv z dalších speciálních parkovišť (celkem je jich v centru města, pro které jsou kola určena, více než stovka) a dvacetikoruna vypadne zpět.

V Kodani je řada pozoruhodností, na jejichž zvládnutí by nestačil ani týden. Turisté míří především k Malé mořské víle, ke královskému zámku Amalienborg, projdou kolem nejmalebnější části Kodaně – Nyhavnu (česky Nový přístav, i když byl nový před několika stoletími a dnes na něm kotví už jen historické

→ *Pomník královny Dagmar ve městě Ribe na místě bývalého královského hradu*

lodě a bárky a kolem je turistické superkorzo). Kdo chce vidět Kodaň jako na dlaní, má možnost vystoupit v centru města na Round Tower (kruhovou věž, výstup po točité šikmé ploše), ale ještě lepší vyhlídku nabízí 86,6 m vysoká věž kostela Vor Frelsers Kirke, asi 1,6 km východně od centra města (radnice). Do poloviny výšky vede cesta po klasickém schodišti, které by se však do horní části štíhlé a vysoké věže nevešlo, takže finále výstupu vede po točitém schodišti vnějším obvodem zužující se věže. Až pod pozlacenou báni na její špičce. Je to zážitek s příchutí adrenalinu, ale rozhled stojí za výstup. Zábradlí je, zdá se, dost pevné...

I cesta může být cíl, zážitkem je například systém vlakové dopravy v Dánsku. Na nejfrekventovanější trase celým Dánskem jezdí supervlaky systému Intercity, z Kodaně každých 20 minut vyjíždí souprava tří jednotek po třech vagoncích směrem na Odense a Fredericii, tam se motorová jednotka oddělí a míří napříč Jutským poloostrovem do Esbjergu. Zbývající dvě elektrické soupravy pokračují Jutským poloostrovem na sever, pak se ještě jednou rozdělí, a cestou zpět do Kodaně se bez časových prodlev a zpoždění (ČD, divte se!) vše pěkně pospojuje a dojede do hlavního města. V samotné Kodani pak zaujme i metro, rozměry znatelně skromnější než metro v Praze; zato byly jeho tunely neporovnatelně levnější, soupravy jezdí v kratších intervalech, a hlavně – nemají strojívdce. Pohyb souprav je řízen zcela automaticky, na vše dohlíží dispečink ve výškové budově v nejnovější části Kodaně Orestad.

Kdo hodlá projet Dánsko autem, bude mezi ostrovy Sjaelland a Fyn překonávat úžinu Store Baelt, kterou v devadesátých letech překlenul celkem 18 km dlouhý most. Jeho nejatraktivnější část, tzv. východní most dlouhý 6,8 km, má uprostřed dva 265 m vysoké pylony, vzdálené od sebe 1688 metrů, mezi nimiž ve výšce 65 metrů nad hladinou průlivu je zavěšena na laněch čtyřproudová dálnice. Dánové s hrdoostí říkají, že nejvyšší pevný bod v jejich zemi je právě na vrcholech obou pylonů.

Kdo si chce vychutnat západní písčité pobřeží, má možnost projet písčnými kosami, nebo zamířit na některý ze severomořských ostrovů nedaleko břehu Jutského poloostrova. Na ostrov Fano u Esbjergu jezdí krátký trajekt, na Mando kousek jižněji je možné při odlivu dojet po unikátní zpevněné cestě po mořském

→ *Točitá věž kodaňského kostela Vor Frelsers Kirke s vnějším schodištěm vedoucím až pod špičku věže*
→ *Socha Malé mořské víly je v Kodani neustále středem pozornosti turistů*

dně (informace o stavu hladiny jsou k dispozici na turistickém informačním středisku ve městě Ribe). Další možností je zajet na ostrov Romo po několikakilometrovém masivním a přílivu odolném náspu s kvalitní silnicí. Ostrov Mando je pozoruhodný tím, že na něm se poprvé dotkla dánské půdy královna Dagmar, když si ji do Dánska z Čech přivezl jako svou ženu král Valdemar, a připomíná to i pamětní kámen.

Břetislav Koč
bretislav.koc@tiscali.cz
Foto autor

Odpovědi na otázky z úvodu článku:

→ *Vzdálenost z Prahy do Kodaně je 650 km, suchozemskou hranici má Dánsko jen s Německem,*

→ *Rozloha Dánska je v porovnání s ČR zhruba poloviční (43 tis. km²), počet obyvatel je také zhruba poloviční – 5 milionů. Dánsko je království, hlavou státu je od roku 1972 královna Margareta II. – letos oslavila 40 let svého panování.*

Vydává:

Královéhradecký kraj
Regiocentrum Nový pivovar
Pivovarské náměstí 1245
500 03 Hradec Králové

Redakce:

Mgr. Iva Svobodová, OŽPZ Krajského
úřadu Královéhradeckého kraje
(isvobodova@kr-kralovehradecky.cz)

Technické zajištění a administrace:

Středisko ekologické výchovy SEVER
– krajský koordinátor EVVO
Kavčí plácek 121, 500 03 Hradec Králové
e-mail: sever-hk@ekologickavychova.cz
tel. 739 203 209

**Ekoton je registrován MK ČR
jako periodický tisk
pod č. E 15066**

Redakční rada:

Mgr. Radka Urbánková (SEVER)
Ing. Daniel Bílek (Správa KRNAP)
Ing. Josef Brát (OŽPZ KHK)
RNDr. Petr Rybář
Mgr. Alena Kosinková
Petr Kutáček, grafik

Náklad: 800 ks

Tisk: Polygraf, s.r.o.

Číslo 18/2012

Neprošlo jazykovou úpravou

**Číslo 19/2013 má uzávěrku
5. 12. 2012**

Příspěvky do dalších čísel
posílejte na adresu redakce –
isvobodova@kr-kralovehradecky.cz

**EKOTON objednávejte na adrese
střediska SEVER – viz výše**

Zdarma

KONTAKTY/DŮLEŽITÁ SPOJENÍ:

Krajský úřad Královéhradeckého kraje, odbor životního prostředí a zemědělství (OŽPZ)

Pivovarské náměstí 1245, 500 03 Hradec Králové
www.kr-kralovehradecky.cz

Pracoviště EVVO v odboru životního prostředí a zemědělství:

Mgr. Iva Svobodová, tel. 495 817 527, 601 376 691,
isvobodova@kr-kralovehradecky.cz

Pracoviště EVVO v odboru školství:

Mgr. Alena Kosinková, tel. 495 817 266, akosinkova@kr-kralovehradecky.cz

Krajský koordinátor EVVO SEVER nabízí konzultace k projektům a programům EVVO, půjčování materiálů apod.

Pokud potřebujete poradit s vašimi projekty, zapůjčit publikace,
videokazety, pomůcky a jiné materiály k EVVO, můžete se kromě výše
uvedených kontaktů na Krajském úřadu obrátit také na Krajského
koordinátora EVVO:

Středisko ekologické výchovy SEVER (Krajský koordinátor EVVO)

www.sever.ekologickavychova.cz

Horská 175, 542 26 Horní Maršov

sever@ekologickavychova.cz,

nebo

Kavčí plácek 121, 500 03 Hradec Králové

sever-hk@ekologickavychova.cz | tel. 739 203 209

případně

Úpická 146/18, 541 01 Trutnov

sever-adm@ekologickavychova.cz | tel. 739 203 201

NÁVRATKA – OBJEDNÁVKA BULLETINU EKOTON:

POZOR! Ekoton vychází dvakrát ročně a je distribuován zdarma. Další čísla však dostanou jen ti, kdo si je objednají. Pokud jste si tedy dosud Ekoton neobjednali a máte o něj zájem, zašlete vyplněnou návratku (nebo její kopii – stačí i e-mailem) s objednávkou na adresu Středisko ekologické výchovy SEVER, Krajský koordinátor EVVO, Kavčí plácek 121, 500 03 Hradec Králové; e-mail sever-hk@ekologickavychova.cz

Nabídněte Ekoton dalším zájemcům, nakopírujte návratku i pro své přátele.
Lze si vyžádat další výtisky...

Objednávám zaslání bulletinu Ekoton

Jméno: _____

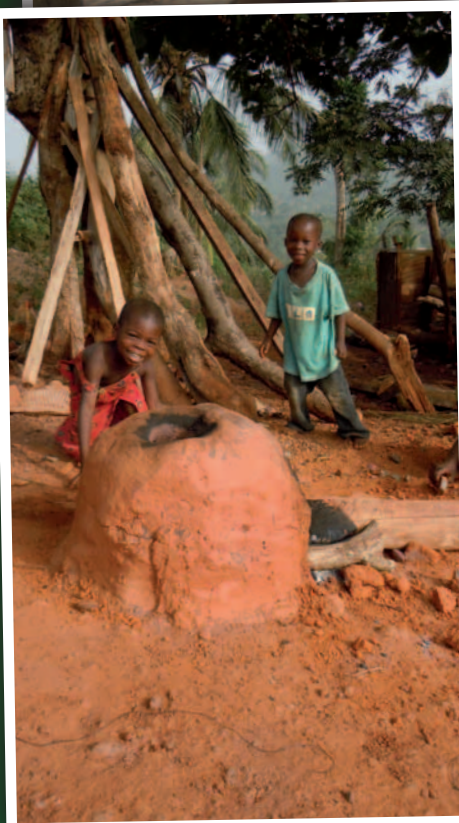
Název organizace: _____

Počet ks _____

Adresa, na kterou si přejí Ekoton zasílat:

Telefon: _____

E-mail: _____

Život dětí v Ghaně:

venkovská základní škola Swi, pec k přípravě pokrmů a místní děti v oblasti Wiawso, billboard bojující proti dětské práci na kakaových plantážích, děti z Akosombo International High School.

Fotografie k článku na str. 16 byly pořízeny při natáčení výukových filmů v rámci projektu Globální výchovou za spravedlivější svět!

Foto Tomáš Brabenec